

Република Србија
Средња школа „Вук Караџић“ Љубовија
Број:
Датум:

**Анекс 1 Школског програма 1 разреда образовног профила економски техничар
за школску 2023/2024. годину**

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА
за образовни профил ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР

	I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
	недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	16	2		592	74			13			468				12			420				10			310				1790	74			1864
1 Српски језик и књижевност	3			111				3			108				3			105				3			93				417				417
1.1 _____ језик и књижевност*	3			111				3			108				3			105				3			93				417				417
2 Српски језик као нематерњи језик*	2			74				2			72				2			70				2			62				278				278
3 Страни језик	2			74				2			72				2			70				2			62				278				278
4 Физичко васпитање	2			74				2			72				2			70				2			62				278				278
5 Математика	3			111				3			108				3			105				3			93				417				417
6 Рачунарство и информатика		2			74																								74				74
7 Историја	2			74				2			72																		146				146
8 Ликовна култура								1			36																		36				36
9 Хемија	2			74																									74				74
10 Биологија	2			74																									74				74
11 Социологија са правима грађана															2			70											70				70
A2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	1			37				1			36				3			105				3			93				271				271
1 Грађанско васпитање / Верска настава	1			37				1			36				1			35				1			31				139				139
2 Изборни програм према програму образовног профила**															2			70				2			62				132				132
Укупно A1+ A2	17	2		629	74			14			504				13 (15**)			455 (525**)				11 (13**)			341 (403**)				1929 (2061**)	74			2003 (2135**)
Укупно	19			703				14			504				13 (15**)			455 (525**)				11 (13**)			341 (403**)				2003 (2135**)				

Напомена:

* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира програм са листе општеобразовних или стручних изборних програма.

A2: Листа изборних програма према програму образовног профила

Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Музичка култура*			2	2
2	Изабрана поглавља математике			2	2
3	Историја (одабране теме)*			2	2
4	Логика са етиком*			2	2

*Ученик бира изборни програм једном у току школовања

Наставни предмет: Српски језик и књижевност

Недељни фонд часова -3

Годишње фонд часова - 111

Циљ је унапређивање језичке и функционалне писмености; стицање и неговање језичке и књижевне културе; оспособљавање за тумачење и вредновање књижевних дела; афирмисање и прихватање вредности хуманистичког образовања и васпитања ученика; развијање личног, националног и културног идентитета, љубави према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа и етничких заједница.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Књижевност	објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности – наведе главне мотиве, тематику, ликове и основне стилске одлике репрезентативних књижевних дела – именује ауторе и дела из обавезног школског програма – објасни разлику између ауторске и народне књижевности	Читање и проучавање књижевности Књижевни родови и врсте Књижевност старог века Народна књижевност Средњовековна књижевност Књижевност хуманизма и ренесансе	Вредновање напретка ученика је континуирано и систематично Вреднује се активност ученика током припремне фазе рада и током рада на часу, учешће у раду приликом тумачења дела, учесталост јављања, квалитет одговора, оригиналност и аргументовање ставова, уважавање гледишта других ученика и другачијих виђења, однос према раду, способност примене теоријских знања у конкретним радним околностима. Вредновање обухвата и писмено изражавање (домаћи задаци поводом конкретних књижевних дела; годишње до шест домаћих задатака). У сврху вредновања може бити планирано и
ЈЕЗИК	– именује особености књижевне епохе – наведе имена аутора, називе обрађених дела и разврстава их према књижевним епохама – повеже знања из историје и историје уметности са књижевним стваралаштвом епоха о којима учи	ЈЕЗИК Општи појмови о језику Историја књижевних језика код Срба Раслојавање језика Фонетика са морфофонологијом Прозодија	

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	– познаје књижевне родове и врсте и разликује њихове основне одлике – износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чиниоце и вреднује га развијајући читалачку компетенцију – повеже мит са књижевним делом – објасни универзалне поруке књижевности старог века на примерима дела различитих жанрова – објасни карактеристике средњовековних жанрова (житије, похвала, слово, јеванђеље...) – објасни значај средњовековне књижевности за српску културу – уочи одлике усмене уметности речи и класификује народну књижевност – процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности – објасни значење појмова хуманизам и ренесанса – упореди вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис Усмено и писано изражавање	тестирање, како би се стекао непосредан увид у текућа знања ученика.
-------------------------------	--	---	---

	– објасни значај уметности хуманизма и ренесансе за развој европске културе и цивилизације – разуме језик као систем и разликује његове функције; – препозна особине књижевних језика пре реформе Вука Караџића; – разликује глас, фонему и графему; – класификује гласове према основним критеријумима; – одреди границу слога у типичним случајевима; – препозна гласовне алтернације и примени нормативна решења у вези с њима; – примени основна правила акценатске норме; – примени одговарајућа правописна правила; – правилно попуни различите формуларе и обрасце; – састави текст примењујући различите облике књижевноуметничког стила; – правилно распореди грађу при писању састава; – препозна и некњижевни акценат и облик речи у свакодневној комуникацији и у говору јунака у драмским		
--	--	--	--

	уметничким формама, а потом га исправља у сопственом говору;		
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Књижевност	50	<i>Књижевност</i> организован је у шест области/тема и усклађен с исходима учења Рад на часу. Књижевне појаве, термини и појмови обрађују се посредством планираних књижевних дела. У непосредном раду, уз уважавање водећих методичких принципа и радних начела, користе се одговарајуће обавештајне, логичке и специјалне (стручне) методе. Акценат је на развијању читалачких компетенција. Ученици се обучавају за активну примену свих врста и видова читања (доживљајно, истраживачко, изражајно и интерпретативно, гласно читање, читање с белешкама, читање у себи), а пре свега за помно читање, читање с уживљавањем и разумевањем уз вредновање књижевног дела. Стваралачке активности поводом тумачења књижевног дела. Поред читања, као прворазредне стваралачке активности, у настави се организују и одговарајуће стваралачке активности поводом обраде књижевних дела.. Стваралачке активности реализују се као усмена продукција (говорне вежбе, дискусије, разговори, монолози, рецитоване и казивање), писмена продукција (писање есеја, радова, домаћих задатака) и комбинована продукција (реферисања и презентације). Изборни садржаји допуњавају обавезни део програма. Наставник је у обавези да у договору са ученицима уз обраде књижевних дела из обавезног програма обради осам дела из изборног програма. Вредновање напретка ученика је континуирано и систематично. Вреднује се активност ученика током припремне фазе рада и током рада на часу, учешће у раду приликом тумачења дела, учесталост јављања, квалитет одговора, оригиналност и аргументовање ставова,	Кључни појмови везани та тематске области које се проучавају кроз наставни програм.

		уважавање гледишта других ученика и другачијих виђења, однос према раду, способност примене теоријских знања у конкретним радним околностима. Вредновање обухвата и писмено изражавање (домаћи задаци поводом конкретних књижевних дела; годишње до шест домаћих задатака). У сврху вредновања може бити планирано и тестирање, како би се стекао непосредан увид у текућа знања ученика.	
Језик	34	у области <i>Језик</i> организован је у пет области/тема и усклађен са исходима учења за овај разред (а према описима стандарда ученичких постигнућа). Програмом се предвиђа проширивање знања из области обрађених у основној школи, али и увођење нових појмова. Општи појмови о језику. У оквиру ове теме ученици треба да стекну основна знања о језику као друштвеној појави и језику као систему знакова. Ова општа знања, поред своје општеобразовне вредности и значаја за олакшавање и побољшавање наставе српског језика, треба да послуже и лакшем савладавању градива из страних језика. Историја књижевних језика код Срба. У оквиру ове теме наставу језика треба функционално повезати са наставом књижевности. На пример, текстове <i>Слово о писменима</i> Црнорисца Храбра и Запис Глигорија дијака у <i>Мирослављевом јеванђељу</i> треба повезати са текстовима средњовековне књижевности. Раслојавање језика. Основне одлике дијалеката српског језика треба повезати са одговарајућим књижевним делима и/или филмским остварењима (нпр. за илустрацију призренско-тимочког дијалекта могу се узети одломци из одговарајућег књижевног дела, инсerti из филма и сл.). Нарочито је потребно нагласити да су екавски и ијекавски изговор равноправни изговори српског књижевног језика. И у овом случају је потребно упутити на књижевна дела која су писана екавским/ијекавским изговором (нпр. у <i>Диоби Јакишића</i> некада се јавља облик <i>бијела</i>, а некад <i>б'јела</i>, а	

		такви примери се могу повезати и са питањима слога/стиха, и са питањима рефлекса <i>jata</i>). Фонетика са морфофонологијом. Опис артикулацији гласова у српском језику треба поредити са изговором гласова у страном језику познатом ученицима (нпр. назални гласови у српском и француском, лабијализовани вокали у српском и немачком и сл.). Такође, ученицима треба скренути пажњу на важност правилне артикулације гласова у говору. С обзиром на то да су ученици основна знања о већини гласовних алтернација већ стекли на основношколском нивоу, нарочиту пажњу треба посветити нормативним решењима, и то у оним случајевима где се најчешће греши. На пример: <i>предшколски, претчас, одељење, изузеци, тачки, гледалаца</i> и сл. Прозодија. Знања о акценатском систему српског језика треба да буду применљива, тј. треба да допринесу да ученици боље и потпуније усвоје књижевнојезичку норму и да побољшају своје изражајне способности. У срединама где се не говори књижевним језиком треба оспособљавати ученике за примену правила о контрастирању акценатског система. На пример, у косовско-ресавској зони краткосилазни акценти се преносе на претходни слог и мењају квалитет (<i>ливада, мотика, субота</i> и сл.); на месту где је у дијалекту дугосилазни акценат, у књижевном језику се акценат помера на претходни слог мењајући и квантитет и квалитет, а на месту где је у дијалекту био дугосилазни акценат, у књижевном језику остаје неакцентована дужина (<i>девојка, војник, кромпир</i> и сл.).	
Језичка култура	21	области <i>Језичка култура</i> организован је тако да подразумева четири вештине: писање и говор (као продуктивне) и слушање и читање (као рецептивне). Припрема за израду писменог задатка, сама израда и исправка писменог задатка подразумевају укупно 16 часова, по четири за сваки писмени. Припрема за израду писмених задатака је континуирана делатност и не ограничава се само на један час (пре израде писменог задатка). Препоручује се, приликом	

		израде писменог задатка, коришћење ћириличног писма, док се латиница може користити као писмо приликом писања исправке. Ученике треба упутити на Правопис и правописне приручнике, и оспособити их да се њима служе. Од правописних тема обратити пажњу на: велико слово (писање устаљених атрибута и титула као делова имена, писање назива разних манифестација, грађевина, споменика, докумената, закона, уметничких дела и сл.) и на преношење речи у нови ред (разлике у односу на поделу речи на слоге). Вештина читања с разумевањем подразумева читање књижевних и осталих типова текстова уз препознавање експлицитних и имплицитно датих информација у тим текстовима и откривања узрочно-последичних веза међу елементима садржаја. Реализација наставе и учења језика и језичке културе остварује се у предметном јединству са наставом књижевности. Приликом обраде садржаја из језика препоручује се: – уочавање језичких појава у одговарајућим примерима уз ослањање и на језичко осећање ученика; – примена граматичких правила; – увежбавање; – коришћење табела; – израђивање цртежа, схема, графикана; – навикавање и подстицање ученика да користе одговарајућу квалитетну литературу, језичке приручнике, речнике, лексиконе, појмовнике.	
--	--	---	--

Наставни предмет: Енглески језик

Недељни фонд часова -2

Годишње фонд часова - 74

Циљ је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА	– рецепира, разуме и интерпретира смисао и значење усмених исказа и порука у ситуацијама у којима учествује уживо или путем медија (аудио или аудио-визуелних снимака), с једним или више говорника, уз ограничени степен лакоће и тачности, у зависности од: а) начина изговора (стандардни говор примерене јасноће, без дијалекатских обележја и особености или идиоматске маркираности), б) ритма и брзине говора (спорији говор, дуже и адекватне паузе између изговорних целина, уз одговарајући број понављања, а у случају говора уживо и уз додатна појашњења или преформулацију), в) општих услова комуникације (без ометајућих шума и позадинских звукова), г) уз помоћ визуелних елемената, невербалних и паравербалних сигнала; – разуме главну тему и ограничени број најважнијих појединости дијалога и разговора у којима учествује двоје или	Именице Бројиве и небројиве именице Множина именица Саксонски генитив Члан Одређени и неодређени члан Изостављање члана Заменице Личне заменице Упитне заменице Показне заменице Присвојне заменице Неодређене заменице Сложене заменице са <i>some-, any-, no-</i> Квантификатори (<i>some, any, much, many, a great deal of, plenty of; few, a few, little, a little</i>) Бројеви Основни и редни Придеви и прилози Грађење, врсте, место у реченици Поређење придева Грађење речи Префикси и суфикси Глаголи Глаголи <i>BE, HAVE</i> Глаголи стања и акције Глаголска времена: <i>Present Simple</i> <i>Present Continuous</i> <i>Past Simple</i>	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно. Планира се два писмена задатка.

	неколико говорника, уколико је реч о уобичајеној, предвидивој, свакодневной размени информација и мишљења, на познате, блиске и узрасно релевантне теме, уз употребу једноставних стандарднојезичких елемената и спорог ритма, без отежавајућих позадинских шумова и преклапања исказа саговорника. – разуме главну тему и понеку битну појединост монолошких излагања о блиским, уобичајеним, познатим и увежбаваним, образовно и узрасно релевантним темама, уколико се користи стандардни језик, уз претходну припрему и визуелну подршку (путем компјутерске презентације, слика, илустрација и графикона, приказивања артефаката/предмета и сл.) и већи број понављања; – разуме и углавном исправно извршава једноставна упутства и савете за уигране и блиске свакодневне активности (нпр. за коришћење апарата, оријентацију у простору, правац кретања итд.) и поступа у складу са објавама (нпр. на јавним местима, путем разгласа), које обухватају појединачан поступак или кратак низ једноставних корака, у приватним, јавним и образовно релевантним комуникативним ситуацијама, а исказане су једноставним језичким средствима и стандарднојезичком артикулацијом, без ометања	<i>Past Continuous</i> <i>Present Perfect Simple</i> <i>Future forms (Future Simple, be going to, Present Continuous)</i> Императив Модални глаголи (<i>can, could, may</i>) Пасивни глаголски облици Пасивне конструкције (рецептивно): <i>Present Simple Passive</i> <i>Past Simple Passive</i> Предлози Време, место и кретање Реченица Ред речи у реченици Питања (<i>WH questions, Yes/No questions, Question Tags</i>) Временске, намерне, допусне реченице Погодбене реченице: <i>Zero Conditional, First Conditional</i> ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ Напомена: Тематске области за све језике се прожимају и обрађују у сва четири разреда средње стручне школе – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Теме се бирају у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс. ОПШТЕ ТЕМЕ ЧОВЕК И ДРУШТВО <i>(свакодневни лични живот – организација времена, послова, слободно време, празници, куповина, путовања, бонгон, животни простор, живот у граду и живот на селу, оријентација у простору и сл.; међуљудски односи – вршњачки односи, односи према старијима, наставницима, солидарност, поштовање и разумевање различитости, толеранција, породица, пријатељство, љубав и сл.; организација друштвених односа – институције, омладинске и волонтерске организације, волонтерски и хуманитарни рад, помоћ старијима и</i>	
--	---	--	--

	позадинским шумовима, уз одговарајући број понављања. – разуме главну тему и понеку упадљиву појединост информативних прилога (вести, кратких репортажних прилога, интервјуа, временских прогноза, реклама) о блиским, познатим и увежбаваним, приватно, друштвено, образовно и узрасно релевантним темама, у којима се користи стандардни говор и једноставна језичка средства, уз одговарајућу претходну припрему; – разуме кратке информативне исказе у свакодневној комуникацији који садрже фреквентне и увежбаване речи, као и једноставне структуре (основне информације о особама, породици, школи, ближем окружењу); – разуме главну тему и понеки упадљиви и предвидиви детаљ у кратким аудио-визуелним формама (филмовима, документарним прилозима, видео-спотовима, блоговима итд.), у којима се једноставним језичким средствима обрађују блиске, познате, приватно, друштвено, образовно и узрасно примерене теме, уз ослонац на визуелне и звучне пропратне елементе садржаја и већи број понављања; – разуме главну тему и неколико најважнијих појединости у текстовима савремене музике, у складу са интересовањима, уз	немоћним, хуманитарне акције, пружање прве помоћи и сл.; <i>потрошачко друштво</i> – административне процедуре, услужне делатности – банка, пошта, туристичка агенција итд., конзумеризам, рекламе и рекламне кампање, познати брендови и модне марке; <i>људи</i> – волонтери, културни активизам, обични људи-хероји, занимљиве животне приче и сл.; <i>догађаји</i> – интересантне животне приче и догађаји) ОБРАЗОВАЊЕ И ПОСАО (образовање као појам, образовни системи, образовање за све, размена ученика, професионални развој, напредовање, целоживотно учење, писање биографије (<i>CV</i>), пракса младих, припреме за будуће занимање, образовање за све, свет рада, послови, услови запошљавања, савремене миграције, пословни односи, улоге и одговорности, пословна хијерархија, радни простор, планирање и организовање посла, начини решавања проблема, предузетништво, свет бизниса, млади предузетници, пословне идеје, бизнис план, бизнис модел, конкуренција, пословни успеси, развој каријере, биографије успешних и сл.) КУЛТУРА И УМЕТНОСТ (свет културе, уметности, знамените личности из света културе и уметности, жене које су обележиле националну и светску културу и уметност, награде за достигнућа у различитим областима културе и уметности, живот и дела славних људи из света културе и уметности, књижевност, визуелне уметности, позориште, музика, филм, очување материјалне и нематеријалне културне баштине, локалне и међународне акције/организације за очување традиције и заштиту културно-историјских споменика и места и сл.) НАУКА И ТЕХНИКА (свет науке, знамените личности из света науке и технике, допринос жена у области науке и технике, научна достигнућа, награде за достигнућа у различитим областима науке и технике, живот и дела славних људи из света науке и технике, развој/распрострањеност/примена/корист/негативне стране модерне технологије и сл.) ПРИРОДА И ЕКОЛОГИЈА	
--	--	--	--

	поновљена слушања и претходну детаљнију тематско-лексичку припрему;	(живи свет и заштита човекове околине, очување биљног и животињског света, глобално загревање, климатске промене, обновљиви извори енергије, природни феномени, животињске врсте у опасности од изумирања, организације/покрети за заштиту животиња, утицај човека на животну средину, рециклажа и сл.)	
РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА	– разуме и интерпретира смисао и значење писаног текста, примењујући различите стратегије читања које омогућавају: а) сналажење и оријентисање у једноставним текстовима који спадају у шири спектар интересовања, са циљем процењивања релевантности текста за читаоца и утврђивања начина за његово даље читање (оријентационо читање); б) усмеравање пажње на релевантне краће целине и појединачне делове (селективно читање); в) откривање значења непознатих речи на основу познатог контекста (извођење закључака, инферирање); – разуме општи садржај и важне појединости краћих текстова о конкретним темама везаним за лична интересовања; – разуме општи садржај и важне појединости једноставних аутентичних и адаптираних краћих текстова у вези са блиским, познатим, друштвеним, образовним, стручним и узрасно релевантним темама; – разуме општи садржај и понеку битну појединост једноставних нефикционалних (примењених и употребних) текстова у различитим медијским формама (интернет текстове	МЕДИЈИ И КОМУНИКАЦИЈА (савремени и традиционални медији, дигитални свет и савремени облици комуникације и информисања, тражење и провера информација, критичко читање, презентовање пројеката и резултата истраживања, модерна средства комуникације, медијска култура, манипулације у медијима и дезинформације, утицај медија на свакодневни приватни и професионални живот и сл.) ЖИВОТНИ СТИЛ И ЗДРАВЉЕ (<i>здравље</i> – психичко и физичко здравље савременог човека; <i>исхрана</i> – навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света, области гастрономије и ресторатерства, исхрана и здравље; <i>спорт</i> – спортови, спортске манифестације, позната спортска такмичења, познате личности из света спорта, толеранција, фер-плеј, историјат спортских догађаја, савремени спортски догађаји, млади и спорт) СРБИЈА И СВЕТ (<i>Србија</i> – моја домовина: традиција, обичаји, празници, историјски догађаји, географски подаци, становништво, туристичке атракције, религија; <i>свет</i> – заједнички живот народа, људи, језици, региони и земље у којима се говори циљни језик, познати градови, знаменитости и сл.; <i>културна, образовна, професионална и научна сарадња</i>) СТРУЧНЕ ТЕМЕ – Основне стручне теме и терминологија – Основе пословне комуникације и кореспонденције Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета. КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ Представљање себе и других	

	информативног карактера, форумe, прилоге на друштвеним мрежама итд.) уз одговарајућу припрему;	Поздрављање (приликом сусрета и растанка; формално, неформално, регионално специфично) Идентификација и именовање особа, објеката, радног простора, боја, бројева итд. Давање једноставних упутстава и команди Изражавање молби и захвалности Изражавање извињења Изражавање потврде и негирање Изражавање допадања и недопадања Изражавање индиферентног става Изражавање физичких сензација и потреба Исказивање просторних и временских односа Давање и тражење информација и обавештења Описивање и упоређивање лица и предмета Описивање догађаја у садашњости, прошлости и будућности Изрицање забране и реаговање на забрану Изражавање припадања и поседовања Скретање пажње Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања Тражење и давање дозволе Исказивање честитки Изражавање жаљења Изражавање похвала Исказивање препоруке Изражавање хитности и обавезности Исказивање сумње, несигурности и бојазни	
УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ	– разуме кратке најједноставније савремене књижевне текстове и/или њихове адаптиране верзије примерене узрасту, које чита из забаве и естетског задовољства, по сопственом избору, уз поновљено читање и претходну припрему;		
	– наслућује основни садржај и идентификује најважније информације у једноставним извештајима, табелама, статистикама и другим релевантним изворима у вези са блиским, познатим,		

	друштвеним, образовним, стручним и узрасно релевантним темама; – разуме општи садржај једноставних обавештења, упутстава, упозорења и других релевантних извора у вези с блиским, познатим, друштвеним, образовним, стручним и узрасно релевантним темама; – разуме основни смисао и главне информације једноставних текстова на блиске и увежбаване теме у којима се износе лични ставови; – разуме једноставне поруке и описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке приватног карактера; – планира и когнитивно обрађује садржај поруке коју ће репродуковати и/или саопштити у монолошком излагању, остварује интеракцију са једним или више саговорника у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације, примењујући а) језичка средства са одређеним степеном тачности и адекватности; б) интонацију, ритам и висину гласа; в) невербална средства; – користи циљни језик као језик комуникације у учионици; – говори делимично самостално и уз активнију подршку саговорника о блиским, познатим и увежбаваним темама из домена личног интересовања и образовног контекста; – описује укратко блиске и познате особе, активности и догађаје из домена личног интересовања и образовног контекста; – именује главну тему и износи основне информације из писаних, аудио и аудио-визуелних извора;		
--	---	--	--

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ	– учествује у кратком дијалогу и размењује основне информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама; – учествује у кратком дијалогу и износи најједноставније предлоге и инструкције; – реагује вербално и/или невербално на захтеве, честитке, позиве и извињења саговорника; – излаже пред публиком, најједноставнијим језичким средствима, унапред припремљену презентацију на блиске, познате и увежбаване теме из области личног интересовања и образовног контекста уз помоћ визуелног подстицаја; – описује и тумачи илустрације, табеле, слике и графиконе примењујући унапред увежбана најједноставнија језичка средства; – интерпретира на креативан начин тематски и језички прилагођене песме, рецитације и скичеве; – планира, скицира и обликује писани текст у областима општег и креативног писања, у традиционалној и дигитално подржаној форми, и уз ограничени степен лакоће и тачности примењује: а) основне принципе организације и самопровере текста, у складу са његовим типом и степеном формалности; б) једноставније кохезионе елементе; в) језичка средства (лексичка, граматичка, правописна); – пише најједноставније текстове према моделу и смерницама (уз помоћ визуелних елемената – илустрација, табела, слика, графикана и детаљних упутстава) користећи најфреквентније кохезионе елементе о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;		
--------------------------------------	--	--	--

СОЦИОКУЛТУРНА И	– резимира на конвенционални начин прочитани текст или медијски приказ о познатим и блиским темама из приватног, јавног и образовног домена користећи једноставна језичка средства уз ограничену тачност; – описује утиске и осећања, износи мишљење, истиче предности и мане неке појаве или поступка користећи најједноставнија језичка средства уз употребу основних дигиталних алата; – пише кратке текстове дескриптивног карактера на једноставан и конвенционалан начин у оквиру креативног писања (описују људе, појаве и предмете из непосредног окружења, домена личног интересовања и искуства); – пише кратке текстове наративног карактера у оквиру креативног писања уз претходну припрему и помоћ евентуалне визуелне презентације (даје једноставна објашњења о дешавањима у садашњости, прошлости и будућности, на познате и блиске теме у вези са личним искуством); – пише краће белешке и кратке коментаре у сврху подсећања користећи најједноставнија језичка средства; – пише поруке (попут имејлова, смс порука, прилога на форумима и сл.) у којима тражи или преноси једноставне и главне информације о блиским и познатим, друштвеним, образовним, стручним и узрасно релевантним темама; – учествује у најједноставнијој онлајн интеракцији уз детаљнију припрему, користећи дигиталне и писане алате (речнике и сличне ресурсе), као и претходну подршку ради контроле исправности језичких средстава и преношења основног садржаја;		
-----------------------------------	---	--	--

	– препознаје најчешће стереотипе у вези са својом културом и културама заједница циљног језика; – познаје поједине кључне историјске и савремене догађаје и личности из култура циљног језика и разуме њихов значај за формирање културног идентитета; – познаје географску заступљеност циљног језика у регионалном и глобалном контексту; – познаје најважније одлике и животне услове већих регија у којима се користи циљни језик; – уочава поједине основне разлике између најфреквентнијих варијетета циљног језика који зависе од географских, друштвених и контекстуалних фактора; – преноси поруку са матерњег језика на страни језик / са страног језика на матерњи, додајући, по потреби, објашњења и обавештења, писмено и усмено, користећи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа у комуникацији (на пример уз опис, парафразу, превод и сл.); – препричава, резимира и преноси, са матерњег језика на страни језик / са страног језика на матерњи, основни садржај кратког текста, аудио или аудио-визуелног записа и кратке интеракције, уз помоћ речника; – посредује у једноставној и краткој неформалној усменој интеракцији уз уважавање општих разлика у културним вредностима.		
--	---	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
--------------	--------------------	-----------------------------------	-----------------------

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ СОЦИОКУЛТУРНА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА МЕДИЈАЦИЈА	74	Језичка знања се развијају активним учешћем у комуникативном чину ЛЕКСИКА- Речи се усвајају и проширују у контекстуализованим целинама, наставник подстиче усвајање и систематизацију лексичких знања различитим стратегијама (синонимија, антонимија, хипонимија, хиперонимија, полисемија, творбе речи и сл.), асоцијацијама и сл. Грамматика - Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. НАСТАВНА СРЕДСТВА Наставни материјал је разноврстан и подразумева аутентичне и прилагођене материјале из различитих текстуалних, дигиталних, аудио и аудио-визуелних извора (компјутерске презентације, слике, графикони, музичка остварења, филмови, песме, вести, рекламе, блогови, влогови итд.) у вези са општим и стручним темама; уџбеник је, стога, само једно наставно средство које се прилагођава процесу наставе и учења и нужно подразумева селекцију и адаптацију уџбеничких садржаја, као и елиминацију одређених деоница које су мање релевантне. Сваки час се развијају и предметне и међупредметне компетенције помоћу добро осмишљених активности за ученика које погодују трансферу знања, развијању спознајних способности ученика, побољшању њихове радне културе и примени стеченог знања у реалним животним контекстима.	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА – разумевање говора; – разумевање монолошких излагања; – разумевање разговора (дијалога и дискусија) између других лица; – разумевање као саставни део интеракције у којој се активно учествује; – разумевање у циљу извршавања инструкција; – комуникативна ситуација; – монолошко и дијалошко излагање; – стандардни језик; – изговор; – информативни и медијски прилози (аудио и аудио-видео записи; радио, телевизија, интернет); – размена информација; – култура и уметност; – ИКТ; РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА – разумевање прочитаног текста; – аутентични и адаптирани текстови; – врсте текстова; – издвајање поруке и суштинских информација; – процњивање релевантности текста; – усмеравање пажње на појединачне делове текста; – препознавање основне аргументације; – непознате речи;
---	-----------	--	--

			– ИКТ;
			УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ услено изражавање; – неформални разговор; – формална дискусија; – функционална комуникација; – интервјуисање; – артикулација и интонација; – монологско излагање; – дијалог; – презентација; – компензационе стратегије у комуникацији;
			ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ – писмено изражавање; – врсте текстова; – опште и креативно писање; – описивање; – наратив; – резимирање; – аргументација; – критичко мишљење; – писана интеракција; – стратегије планирања писаног излагања и саопштавања; – компензационе стратегије у комуникацији; – дигитални и традиционални алати; – кохезија и кохеренција; – имејлови, СМС поруке, друштвене мреже, форуми; – колаборативне писане активности; – стандардне формуле писаног изражавања;

			– лексика и комуникативне функције; – ИКТ;
			СОЦИОКУЛТУРНА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА – интеркултурност; – истраживање и рефлексija; – заступљеност циљног језика; – положај циљног језика у глобалном контексту; – природне, друштвене и културне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински; – ИКТ; – правила понашања; – културне вредности; – стереотипи; – стилови у комуникацији на страном језику; – компензационе стратегије у комуникацији; – паравербална и невербална комуникација; – аутентична комуникација; – језичка варијабилност;
			МЕДИЈАЦИЈА – стратегије преношења поруке са матерњег језика на страни језик / са страног језика на матерњи; – посредовање у усменој и писаној комуникацији на опште и стручне теме; – компензационе стратегије у комуникацији; – културно посредовање.

Наставни предмет: Физичко васпитање

Недельни фонд часова – 2

Годишњи фонд чаова – 74

Циљ је да ученик континуирано развија знања, физичке способности и моторичке вештине у складу са вредностима физичког вежбања, потребама за очување и унапређивање здравља и даљег професионалног развоја.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Физичке способности	– сврсисходно примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – упоређи и анализира резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак; – планира и примењује усвојене моторичке вештине у свакодневном животу; – игра један народни и један друштвени плес; – примењује и поштује основне принципе вежбаоног процеса и правила тимских и спортских игара; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – навија фер; – разликује различите типове физичке активности и њихов утицај на организам; – примењује усвојене вежбе и вежбања у складу са сопственим могућностима и потребама; – препозна ниво оптерећења током вежбања; – уочи грешке у извођењу покрета и кретања;	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Тестирање ученика. Кондициона припрема ученика: – вежбе за развој снаге; – вежбе за развој покретљивости; – вежбе за развој издржљивости; – вежбе за развој брзине; – вежбе за развој координације. – препозна ниво оптерећења током вежбања; – уочи грешке у извођењу покрета и кретања; – учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима и/или спортско-рекреативним манифестацијама за које се школа определи; – помаже у организацији школских спортских манифестација; – користи могућности за свакодневну физичку активност у окружењу и редовно вежба у складу са својим потребама; – примени принципе здраве исхране; – примењује правила безбедности у физичким активностима у школи и ван школе; – у групним активностима ради на остваривању заједничких циљева;	Формативно и сумативно праћење остваривања постигнућа ученика. Обавезно вођење предагошке евиденције о праћењу остварености исхода код ученика.
Спортско-техничко образовање			
Физичко образовање и здравствена култура			

	– учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима и/или спортско-рекреативним манифестацијама за које се школа определи; – помаже у организацији школских спортских манифестација; – користи могућности за свакодневну физичку активност у окружењу и редовно вежба у складу са својим потребама; – примени принципе здраве исхране; – примењује правила безбедности у физичким активностима у школи и ван школе; – у групним активностима ради на остваривању заједничких циљева; – решава конфликте на толерантан и прихватљив начин; – при вежбању и кретању уочи и негује естетске вредности; – коригује последице седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – поштује здравствено-хигијенска и еколошка правила у вежбању; – редовно контролише своје здравље; – повезује штетан утицај који психоактивне супстанце имају на здравље. – познаје основне принципе пружања прве помоћи	– решава конфликте на толерантан и прихватљив начин; – при вежбању и кретању уочи и негује естетске вредности; – коригује последице седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – поштује здравствено-хигијенска и еколошка правила у вежбању; – редовно контролише своје здравље; – повезује штетан утицај који психоактивне супстанце имају на здравље. – познаје основне принципе пружања прве помоћи СПОРТСКО-ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ Атлетика Усавршавање технике трчања на кратким стазама. Усавршавање технике трчања на средњим стазама. Усавршавање технике скок удаљ. Усавршавање технике скок увис. Бацање кугле. Спортска гимнастика Вежбе на тлу Основни садржаји Провера савладаности елемената гимнастике из основне школе. Вага претклоном и заножењем и спојено, одразом једне ноге колут напред. Став на шакама, издржај, колут напред. Два повезана предмета странце удесно (улево). Проширени садржаји	
--	--	---	--

		Премет странце са окретом за 180о „рондат”. Колут назад до става о шакама. Премет напред. Прескок Згрчка. Разношка. Кругови (дохватни) За ученике : – вучењем вис узнето; – вис стражњи, издржај; – вучењем вис узнето; – спуст у вис предњи. За ученице: – уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб; – њих у згибу/уз помоћ; – спуст у вис стојећи. Разбој За ученике: Основни садржаји Паралелни разбој: – Њих у упору. – Саскоци. – Састав. Проширени садржаји Њих у упору, њих и зањихом склек; њих и предњихом упор, зањих, предњихом склек, зањихом упор, саскок са окретом за 180° ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА Физичко образовање Основна правила и принципи вежбања: - загревање, - разгибавање, вежбе обликовања, - дисање, - дозирање вежбања, - смиривање организма.	
--	--	--	--

		Основне моторичке способности. Правила спортских игара и дисциплина. Безбедност у вежбању. Здравствена култура Појам здравља. Физичко вежбање у функцији унапређивања здравља и превенције болести. Болести које настају услед неправилног одржавања личне хигијене и нередовне физичке активности. Значај редовних лекарских прегледа. Уравнотежена и здрава исхрана. Психоактивне супстанце и недозвољена средства. Основе прве помоћи.	
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Физичке способности Спортско-техничко образовање Физичко образовање и здравствена култура	74	Достизање циља и исхода наставе и учења Физичког васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада који се састоје из три предметне области: – физичке способности; – моторичке вештине спорт и спортске дисциплине; – физичка и здравствена култура. Настава се реализује теоријски и практично. А. Часови физичког и здравственог образовања; Б. Слободне активности – секције; В. Недеља школског спорта; Г. Активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...); Д. Школска такмичења;	Физичке способности Атлетика Спортска гимнастика Физичко образовање Здравствена култура

Наставни предмет: Математика

Недељни фонд часова – 3

Годишњи фонд часова - 111

Циљ је да ученик, усвајајући математичке концепте, знања, вештине и основе дедуктивног закључивања, развије апстрактно и критичко мишљење, способност комуникације математичким језиком и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота и струке, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
	- ористи логичке и скуповне операције; – користи функције и њихова својства; – користи, приказује на бројевној правој и пореди природне, целе, рационалне и реалне бројеве; – преводи рационалне бројеве из једног записа у други; – на основу реалног проблема састави и израчуна вредност бројевног израза (са или без калкулатора); – одреди апсолутну вредност реалног броја; – заокругли број на одређени број децимала; – одреди границу апсолутне и релативне грешке; – примени пропорцију и процентни рачун у реалном контексту; – примени прост каматни рачун у једноставним реалним ситуацијама; – примени својства троуглова, четвороуглова и кругова, укључујући и примену у реалном контексту; – примени подударност у равни; – примени симетрије, транслагацију и ротацију у равни; – користи линеарне операције са векторима и примени њихова основна својства;	ЛОГИКА И СКУПОВИ Основне логичке и скуповне операције. Важнији закони закључивања. Функције. РЕАЛНИ БРОЈЕВИ Преглед различитих врста бројева (природни, прстен целих, поље рационалних, реалних), операције и њихова својства. Апсолутна вредност реалног броја. Приближне вредности реалних бројева (грешке, граница грешке, заокругљивање бројева). ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ Размера и пропорција, пропорционалност величина (директна и обрнута), примене (сразмерни рачун, рачун поделе и мешања). Процентни рачун, прост каматни рачун. ПОДУДАРНОСТ Аксиоме подударности троуглова. Вектори и линеарне операције са њима. Односи страница и угла троугла. Кружница и круг. Значајне тачке троугла. Четвороугао. Симетрије, ротација и транслагација равни.	Формативно и сумативно праћење остварености исхода код ученика

	– докаже једноставнија геометријска тврђења користећи подударност и векторе; – трансформише целе и рационалне алгебарске изразе; – реши линеарне једначине и дискутује њихова решења у зависности од параметра; – реши линеарне неједначине; – графички представи линеарну функцију и анализира њен график; – реши системе линеарних једначина са две непознате; – реши проблем који се своди на линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате, дискутује и тумачи решења; – примени сличност у равни; – одреди вредности тригонометријских функција углова од 30°, 45° и 60°; – примени основне тригонометријске идентичности при одређивању вредности тригонометријских функција оштрог угла ако је позната вредност једне од њих; – примени тригонометрију правоуглог троугла у реалним ситуацијама уз коришћење калкулатора; – израчуна вредност тригонометријске функције произвољног угла, по потреби користећи калкулатор;* – анализира и образложи поступак решавања задатка и дискутује број решења; – користи математички језик за систематично и прецизно представљање идеја и реше	РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ Полиноми и операције са њима, дељивост полинома. Растављање полинома на чиниоце. НЗС и НЗД полинома. Операције са рационалним алгебарским изразима. ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, НЕЈЕДНАЧИНЕ И СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА Линеарне једначине (укључујући оне с параметром, односно апсолутном вредношћу) и неједначине. Линеарна функција и њен график. Системи линеарних једначина са две непознате. Примене у реалним ситуацијама. СЛИЧНОСТ Мерење дужи и углова. Пропорционалност дужи. Талесова теорема. Сличност. Питагорина теорема и њене примене. ТРИГОНОМЕТРИЈА ПРАВОУГЛОГ ТРОУГЛА Тригонометријске функције оштрог угла, основне тригонометријске идентичности. Решавање правоуглог троугла. Угао.* Радијан.* Тригонометријски круг.* Вредности тригонометријских функција произвољног угла.	
--	---	---	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Логика и скупови Реални бројеви Пропорционалност Подударност Рационални алгебарски изрази Линеарне једначине, неједначине и системи линеарних једначина Сличност Тригонометрија правоуглог троугла	6 10 7 23 12 16 10 7	Логика и скупови Логички и скуповни садржаји (исказ, квантификатор, формула, логичке и скуповне операције, основни математички појмови, закључивање и доказивање тврђења, релације и пресликавања) основа су за виши ниво дедукције и строгости у реализацији осталих садржаја програма математике, а нагласак треба да буде на овладавању математичко-логичким језиком и разјашњавању суштине значајних математичких појмова и чињеница, без превеликих формализација. Симболика треба да се користи у оној мери у којој олакшава изражавање и записе, штеди време (а не да захтева додатна објашњења) и помаже да се градиво што боље разјасни. Указати на значај таутологија у закључивању и доказима теорема (закон искључења трећег, закон контрапозиције, модус поненс, свођење на противуречност...) Посебну пажњу већ на овом ступњу посветити појму пресликавања (функције). Дати описну дефиницију овог појма. Увести операцију композиције пресликавања. Истаћи својства 1-1 и НА пресликавања као и појам инверзног пресликавања. Примере за инверзне и сложене функције радити само са линеарним функцијама. Реални бројеви Подсетити ученике на природне бројеве, прстен целих, поље рационалних, ирационалне бројеве и поље реалних бројева, као и на њихове међусобне односе. Проширити знања о рационалним и ирационалним бројевима, користећи доказивања и бројевну праву (докази ирационалности, представљање коначног и бесконачног периодичног децималног записа броја у виду разломка, конструкција неких дужи чија је дужина ирационалан број). Посебну пажњу обратити на својства рачунских операција, као основу за рационализацију рачунања и трансформације израза у оквиру других тема. Појам апсолутне вредности броја, који је ученицима познат, треба проширити решавањем једноставнијих једначина и	Логика и скупови Реални бројеви Пропорционалност Подударност Рационални алгебарски изрази Линеарне једначине, неједначине и системи линеарних једначина Сличност Тригонометрија правоуглог троугла

		неједначина са апсолутним вредностима у смислу упознавања концепта, јер ће се током школовања ова тема додатно проширивати, надограђивати и систематизовати. Осим тачног и прецизног изражавања као и рачунања, у овом делу треба посветити пажњу и коришћењу калкулатора и различитих софтвера за израчунавање вредности бројевних израза. Рачунање са реалним бројевима подразумева рачунање и са приближним вредностима. У том смислу потребно је ученике подсетити на правила о заокругљивању бројева на одређен број децимала, а затим увести појмове апсолутне и релативне грешке коришћењем практичних примера који су у корелацији са другим наставним предметима и проблемима из свакодневног живота. Пропорционалност У оквиру ове теме погодно је најпре градиво вертикално повезати са већ стеченим знањима из другог циклуса образовања. Кроз практичне примере из свакодневног живота и других наставних предмета неопходно је обновити појмове размере и пропорције, а затим увести и појам проширене пропорције као једнакости три или више размера. Посебну пажњу потребно је посветити примени директне и обрнуте пропорционалности. Решавати проблеме који се односе на сразмерни рачун, рачун поделе и мешања кроз практичне примере у корелацији са примерима из других предмета (хемије, биологије, географије...). Прост каматни рачун се природно може надовезати на процентни рачун. У овом делу је потребно упознати ученике са значењима основних појмова финансијске математике као што су: главница, интерес (камата), каматна стопа, кредит, улагање, орочење. При решавању проблема обрадити примере када је период орочења дат у годинама. Подударност Навести као аксиоме основне ставове о подударности троуглова. Посебну пажњу посветити примени ставова подударности троуглова за тврђења која се односе на троуглове (неједнакост троугла, однос страница и углова троугла, значајне тачке). Неопходно је да ученици кроз	
--	--	---	--

		задатке овладају техником примене ставова подударности. Посебно истицати потребне и довољне услове да четвороугао буде паралелограм. Рад са векторима повезати са својствима паралелограма и у том смислу увести сабирање вектора и множење вектора скаларом. У вези са применом подударности на круг, доказати теореме о централном и периферијском углу. Доказати основне особине тангентних и тетивних четвороуглова (изостављајући доказе да су ти услови довољни). Обрадити конструктивне задатке у равни (троугао, четвороугао и круг) укључујући разматрање свих етапа у једноставнијим конструкцијама. Увежбати основне изометријске трансформације у равни: симетрију, ротацију и транслацију. Доказати њихова основна својства применом подударности. Рационални алгебарски изрази Циљ је да ученици, полазећи од познатих својстава операција са реалним бројевима, утврде и прошире знања о идентичним трансформацијама целих алгебарских израза (укључујући дељење полинома), користећи између осталог правила о трансформацији разлике квадрата, разлике и збира кубова, квадрата и куба збира и разлике). Такође, ученици треба да савладају дељивост полинома и одређивање НЗД и НЗС за полиноме. Није неопходно обрадити Безуову теорему. Ученици треба у потпуности да овладају трансформацијама рационалних алгебарских израза (одређивање области дефинисаности алгебарског разломка, сабирање, множење и дељење разломака). Линеарне једначине, неједначине и системи линеарних једначина Уз примену знања из претходне теме, извршити проширивање знања о линеарним једначинама и неједначинама и функцијама која су ученици стекли у основној школи. Треба разматрати једначине у којима се непозната налази и у имениоцу, као и једноставне једначине са апсолутном вредношћу. Разматрати и једначине са једним параметром.	
--	--	--	--

		Истаћи основна својства линеарних функција, као и оних у којима је независно променљива под знаком апсолутне вредности. Ученици треба да науче да нацртају график линеарне функције, као и да „прочитају” њена својства са графика. Системи линеарних једначина који се решавају могу имати две непознате. Осим линеарних неједначина са једном непознатом треба посматрати и њихове системе (али не и оне који садрже параметар). У овој теми тежиште треба да буде у примени једначина и њихових система на решавање разних проблема из реалног живота. Сличност Увод у тему чине садржаји везани за мерење дужи и углова, са посебним освртом на пропорционалност дужи. Указати на потребу одређивања четврте пропорционале и тиме мотивисати најважније примене Талесове теореме. Појам сличности увести кроз примере. Обрадити теореме о сличности троуглова и показати њихове примене у разноврсним доказним проблемима, уз обавезно извођење теорема које се добијају применом сличности на правоугли троугао (Питагорина и Еуклидова теорема). Тригонометрија правоуглог троугла По увођењу дефиниција тригонометријских функција у правоуглом троуглу које уређују односе између његових страница и углова, доказати најједноставније тригонометријске идентитете и разноврсне примене примене. Поред стандардних вредности тригонометријских функција (за углове од 30°, 45° и 60°) код решавања правоуглог троугла користити и друге оштре углове и уз помоћ калкулатора или рачунара решавати разноврсне примере примене тригонометријских функција у теоријским и реалним ситуацијама. У образовним профилима у подручју рада Електротехника успоставити везу између уопштеног угла и основног угла и увести појам радијана. На тригонометријском кругу најпре одређивати вредности	
--	--	---	--

		тригонометријских функција за углове у првом квадранту, а затим и за произвољне вредности углова. Осим помоћу тригонометријског круга потребно је да ученици у потпуности савладају одређивање вредности тригонометријских и њихових инверзних функција помоћу калкулатора. - за иницијално процењивање и анализу његових резултата планирана су 2 часа, а за реализацију 4 писмена задатка (у трајању од по два часа), са исправкама, планирано је 12 часова.	
--	--	---	--

Наставни предмет: Рачунарство и информатика

Циљ учења Рачунарства и информатике је да ученик, усвајајући информатичке концепте, знања и вештине, формира вредносне ставове и развије апстрактно и критичко мишљење, способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин и примени стечена знања и вештине у решавању проблема из свакодневног живота, даљем школовању и раду.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Рачунарство Дигитални уређаји и интернет Креирање дигиталних садржаја Програми за табеларна израчунавања	објасни улогу ИКТ у свакодневном животу; – наведе актуелне области рачунарства и проблеме који они решавају; – разуме изазове коришћења и користи савремене технологије на одговоран и безбедан начин; – објасни начин дигиталног записа података и бинарног записа природних бројева; – процени количину меморије коју заузимају различите врсте података; – опише разлику између хардвера и софтвера; – наведе хардверске компоненте дигиталних уређаја, њихову улогу у систему и основне карактеристике; – објасни шта је системски софтвер;	РАЧУНАРСТВО ИКТ у свакодневном окружењу. Области рачунарства (софтверско и хардверско инжењерство, вештачка интелигенција, информациони системи, рачунарска графика, ...). Дигитални рачунари и дигитални запис података. Начини приказивања/представљања података и дигиталног записа. Хардверске и софтверске компоненте рачунарских система. Системски и апликативни софтвер. Улога и компоненте оперативних система. Типови апликативног софтвера.	Формативно и симативно праћење остварености исхода користити. (портфолио - електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке- као извор података и показатеља о напредовању ученика).

	– објасни која је улога оперативног система; – познаје основне типове апликативног софтвера; – разликује појмове и типове лиценци софтвера и садржаја који се деле; – разликује елементе графичког корисничког интерфејса; – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; – инсталира и деинсталира корисничке програме; – објасни начине прикључивања и подешавања спољашњих уређаја (штампача, скенера, пројектора, ...); – приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај; – организује датотеке на локалном и дељеном складишту; – класификује информације са интернета и процењује њихов квалитет и поузданост; – користи сервисе интернета који одговарају његовом стручном усмерењу; – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету; – ефикасно и тачно уноси и уређује неформатиран текст, поштујући правила језичког и дигиталног правописа; – користи функционалности намењене сарадничком раду; – примени основне и напредније елементе форматирања и структурирања стручног текста; – примени параметре стилизовања текста на нивоу карактера, параграфа и страница;	Ауторска права и лиценце софтвера. ДИГИТАЛНИ УРЕЂАЈИ И ИНТЕРНЕТ Елементи графичко-корисничког интерфејса и интеракција са њима. Подешавања оперативног система. Инсталирање и уклањање програма (апликативних програма, драјвера). Средства и методе заштите рачунара и информација. Рад са документима и системом датотека. Глобална мрежа (интернет) и сервиси интернета. Чување, организовање и дељење докумената „у облаку” коришћењем различитих сервиса. Лепо понашање, право и етика на интернету. Безбедност и приватност на интернету. КРЕИРАЊЕ И УРЕЂИВАЊЕ ДИГИТАЛНИХ САДРЖАЈА Унос текста и његово уређивање на локалном рачунару и у облаку, кроз различите сервисе. Дељење докумената у облаку. Сараднички рад на изради текстуалног документа (и у облаку и коришћењем опције праћења промена). Форматирање и обликовање текста. Посебни елементи у тексту (листе, табеле, слике, математичке формуле, ...). Коришћење готових и израда нових стилова, генерисање садржаја. Припрема за штампу и штампање докумената. Рад у програму за растерску графику.	
--	--	---	--

	– користи, креира и одржава именоване стилове и табелу садржаја документа; – припреми документ за штампу и одштампа га; – креира растерску и векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – оптимизује слику за приказ на различитим медијима и сачува је у одговарајућем формату; – користи алат за уређивање аудио и видео-записа; – у складу са правилима за израду добре презентације креира, уређује и приказује слајд презентације; – креира једноставни веб-сајт на основу готових веб решења; – креира и форматира табелу са подацима одговарајућег типа; – креира формуле за израчунавање статистика уз коришћење уграђених функција; – користи апсолутно и релативно адресирање; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – креира изведене (пивот) табеле; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – протумачи резултате анализе података и изведе закључке; – припреми табеле за штампу и одштампа их.	Рад у програму за векторску графику. Формати записа слике (компресија са губитком, компресија без губитка). Рад у програму за снимање и обраду аудио и видео-записа. Креирање слајд-презентације. Готова веб дизајн решења. ПРОГРАМИ ЗА ТАБЕЛАРНА ИЗРАЧУНАВАЊА Креирање и форматирање табеле уз унос различитих типова података (нумеричких, текстуалних, датум, време....). Примена формула и уграђених функција за израчунавање статистика. Копирање формула уз коришћење апсолутног и релативног адресирања. Сортирање и филтрирање података. Условно форматирање табела. Изведене (пивот) табеле. Визуализација података. Тумачење и презентовање резултата обраде и анализе података. Припрема табеле за штампу.	
--	---	---	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
– Рачунарство – Дигитални уређаји и интернет – Креирање дигиталних садржаја – Програми за табеларна израчунавања	20 10 24 20	При реализацији програма дати предност пројектној, проблемској и активно оријентисаној настави, кооперативном учењу, вршњачкој процени, изградњи знања и развоју критичког мишљења. Ангажовати се на стварању услова за реализацију хибридног модела наставе – комбинација традиционалне наставе и електронски подржаног учења коришћењем неког од система за управљање учењем, поготово у случајевима када је због разлика у предзнању потребна већа индивидуализација наставе.	Рачунарство – Дигитални уређаји и интернет – Креирање дигиталних садржаја – Програми за табеларна израчунавања

Наставни предмет: Историја

Недељни фонд часова – 2

Годишњи фонд часова - 74

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.

Разред

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Историја као процес, наука и наставни предмет Цивилизације старог века Општи преглед цивилизација старог века.	– у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; – користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; – анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; – примењује основну методологију у елементарном историјском истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику;	Историја као прошлост, као знање о прошлости и као поучавање о прошлости. Помоћне историјске науке. Хронологија и историјски извори. Главне одлике праисторије и њени остаци у свету и Србији – Лепенски вир, Старчево, Винча. Општи преглед цивилизација старог века. Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (Стари исток – најзначајније државе Месопотамије, Египат, Персија; античка Грчка – критско-микенски период, Дорска сеоба, Хомерско доба, колонизација, настанак полиса, државни и друштвени поредак Спарте и Атине – Ликург,	Праћење напредовања ученика започиње иницијалном проценом нивоа остварености постигнућа Формативно и сумативно праћење остварености

	– доведе у везу личности, догађаје, појаве и процесе са одговарајућим историјским периодом; – покаже на карти места одигравања историјских догађаја; – препозна предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлости на конкретним примерима; – поредећи историјске и географске карте датог простора, уочава утицај рељефа и климатских чинилаца на настанак цивилизација и кретање становништва; – наведе и лоцира најважније праисторијске и античке локалитете у свету и Србији; – идентификује и пореди најважније одлике државних уређења у цивилизацијама старог века; – наведе типове државних уређења у периоду средњег и раног новог века и издвоји њихове специфичности; – анализира и пореди положај и начин живота деце, жена и мушкараца, припадника различитих друштвених слојева и група у старом, средњем и раном новом веку; – идентификује основне елементе и одлике привреде у старом, средњем и раном новом веку; – препознаје присуство и процењује важност тековина старог, средњег и раног новог века у савременом свету; – анализира специфичности и утицај међународних односа на положај држава и народа; – препознаје међусобну повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје;	Дракон, Солон, Пизистрат, Клистен, грчко-персијски ратови и атинска хегемонија – Леонида, Темистокле, Ксеркс, Пелопонески рат и његове последице – Перикле, Алкибијад, Никија; хеленизам – успон Македоније, царство Александра Великог и хеленистичке монархије; народи на тлу Балканског полуострва у антици; антички Рим – оснивање Рима и доба краљева, државни и друштвени поредак у републици, освајање Италије и Средоземља – Пир, Ханибал, грађански ратови и криза републике – Гнеј Помпеј, Гај Јулије Цезар, Марко Антоније, главне одлике принципата и домината – Октавијан Август, Тиберије, Трајан, Хадријан, Марко Аурелије, Диоклецијан; Велика сеоба народа и њен утицај на пропаст Римског царства). Религија и култура (основне одлике религија Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима, хришћанство; писменост, књижевност – Хомер, Хесиод, Пиндар, Есхил, Софокле, Еурипид, Аристофан, Херодот, Тукидид, Тацит, Тит Ливије, Вергилије, Хорације, Овидије, уметност – Фидија, Мирон, Поликлет, Лисип, наука). Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреда Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима; појава новца; свакодневни живот). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине цивилизација старог века – календар, иригациони систем – Ератостен, Архимед, Еуклид, Плиније Старији, наука, римски бројеви, медицина – Асклепије, Хипократ, Гален, закони – Хамураби, римско право, филозофија – Питагора, Сократ, Платон, Аристотел, демократија, беседништво, олимпијске игре, спортови; архитектура – храмови, позоришта, терме, водовод, канализација, путеви, арене, Витрувије...; јудаизам, хришћанство, античко наслеђе и најзначајнија налазишта на територији Србије – Сирмијум, Сингидунум, Виминацијум, Феликс Ромулијана, Наисус, Јустинијана Прима...).	
--	---	--	--

		XII века – досељавање Срба и Хрвата, српске земље, Србија између Византије и Бугарске, успон Дукље; Србија у XII и почетком XIII века – Рашка између Византије и Угарске, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, аутокефалност српске цркве – Свети Сава; успон српске државе у XIII и почетком XIV века и Византија Палеолога – Урош I, Милутин, Стефан Дечански и битка код Велбужда; освајања Стефана Душана, успостављање патријаршије и проглашење царства, уређење државе, друштвени слојеви и односи, слабљење царства у време цара Уроша; постанак и развој средњовековне босанске државе; Турци Османлије и њихова освајања на Балкану, битка на Марици; Моравска Србија и њена улога у борби против Османлија – кнез Лазар, бој на Косову; држава српских деспота и околне земље – Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева, сеобе Срба у Угарску, слабљење и пад Босне, Зета за време Балшића и Црнојевића). Религија и култура (покрштавање Срба и других Јужних Словена, мисија Ћирила и Методија и њихових ученика, језик и писмо, Мирослављево јеванђеље, књижевност – Свети Сава, Доментијан, Теодосије, монахиња Јефимија; најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици – Номоканон/Законоправило Светог Саве, Душанов законик, Рударски закон деспота Стефана Лазаревића). Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку, развој рударства, значај Дубровника у привредном животу српских земаља; свакодневни живот – живот на двору, у селу и граду). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века: српска црква, култови српских светитеља, манастири и уметничка баштина, српски језик и писмо, ћирилица, косовско предање – утицај историјских и епских ликова кнеза Лазара, Милоша Обилића, Вука Бранковића и Марка	
--	--	--	--

		Мехмед-паша Соколовић, друштво – муслимани и хришћани, тимарски систем; положај Срба у Османском царству – раја и власи; значај и улога Пећке патријаршије као верске, националне и политичке установе; Срби у ратовима Аустрије и Млетачке републике против Османског царства – Дуги, Кандијски, Велики бечки, ратови 1716–1718. и 1737–1739. године, Кочина крајина; хајдуци и ускоци, сеобе Срба – Далмација, Лика, Кордун, Банија, Славонија, Срем, Банат, Бачка, Барања; Велика сеоба 1690. и патријарх Арсеније III Црнојевић, сеоба из 1739. и патријарх Арсеније IV Јовановић Шакабента; укидање Пећке патријаршије 1766, Срби под хабзбуршком и млетачком влашћу – статус и привилегије, Војна крајина, настанак грађанства код Срба, Карловачка митрополија, Темишварски сабор). Религија и култура (исламизација, покатоличавање и унијаћење, организација српске цркве – верски и културни живот; реформе Марије Терезије и Јосифа II, настанак елита – трговци, официри, свештеници, чиновници, учитељи, правници; митрополит Стефан Стратимировић, Сава Текелија, Доситеј Обрадовић, Карловачка гимназија; културни значај Дубровника, Иван Гундулић, Руђер Бошковић). Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама – трговина, значај Дубровачке републике у привредном животу; свакодневни живот).	
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Историја као процес, наука и наставни предмет Цивилизације старог века Општи преглед цивилизација старог века.		Концепт наставе и учења засноване на исходима подразумева да ученици, посредством садржаја предмета, стекну не само основна знања, већ да их користе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, нуди садржински оквир, а сви садржаји су дефинисани тако да	Цивилизације старог века Општи преглед цивилизација старог века. Историја као процес, наука и наставни предмет

Историја као процес, наука и наставни предмет Цивилизације старог века Општи преглед цивилизација старог века. Европа и Средоземље у средњем веку Срби и њихово окружење у средњем веку Европа и свет од краја XV до краја XVIII века Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века	74	су у функцији остваривања исхода предвиђених програмом.	Цивилизације старог века Општи преглед цивилизација старог века. Европа и Средоземље у средњем веку Срби и њихово окружење у средњем веку Европа и свет од краја XV до краја XVIII века Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века
--	----	---	---

Наставни предмет: Хемија

Седмични фонд – 2

Годишњи фонд - 74

Циљ учења Хемије је да ученик формира основна знања из области хемије, да се оспособи за примену стечених знања у свакодневном животу и струци, да развије активан и одговоран однос према себи, другима и животној средини, базиран на знању хемије, да развије креативно и критичко мишљење, предузимљивост, способност за решавање проблема, сарадњу, тимски рад и спремност за целоживотно образовање.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ У ХЕМИЈИ	описе структуру, својства и промене супстанци помоћу хемијског језика: хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина; – примени основне и изведене физичке величине и изрази их одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI); – објасни како честична грађа, хемијске везе и међумолекулске интеракције	ОСНОВНИ ПОЈМОВИ У ХЕМИЈИ Атоми, молекули и јони. Хемијске везе (јонска, ковалентна, метална) и својства супстанци. Водонична веза. Суспензије, емулзије, колоиди и прави раствори. Киселине, базе и соли. рН вредност.	Оцењивање (сумативно проверавање) је којим ће се обезбедити стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере и практичног рада.

НЕОРГАНСКЕ СУПСТАНЦЕ У ПРИРОДИ И ПРАКСИ	одређују својства супстанци познатих из свакодневног живота и струке; – објасни својства дисперзних система и наведе примере њихове примене у свакодневном животу и струци; – објасни методе за одвајање и пречишћавање састојака смеша и предложи њихову примену у свакодневном животу и струци; – изведе израчунавања у вези с квантитативним саставом раствора према потребама у свакодневном животу и струци; – изведе једноставна стехиометријска израчунавања на основу задатих података; – објасни факторе који утичу на брзину хемијске реакције и процени њихов утицај на хемијске процесе у индустрији, струци и свакодневном животу; – разликује ендотермне и егзотермне реакције и наведе њихове примере из свакодневног живота и струке; – разликује киселу, неутралну и базну средину на основу рН вредности; – на основу назива пише хемијске формуле најважнијих киселина, база и соли које се користе у свакодневном животу и струци, и именује ова једињења на основу формуле; – испита киселинско-базна својства водених раствора помоћу различитих киселинско-базних индикатора; – повеже својства електролита са значајем за здравље и применом у свакодневном животу и струци; – опише оксидоредукционе реакције познате из свакодневног живота и струке;	Хемијске реакције: квантитативни аспекти, егзотермне и ендотермне реакције, брзина хемијске реакције, оксидоредукционе реакције, хемијски извори струје, електролиза и корозија. Демонстрациони огледи: Својства супстанци са ковалентном и јонском везом. Састав и својства смеша. Суспензије, емулзије, колоиди и раствори, и њихова својства. Раздвајање састојака смеша. Испитивање киселинско-базних својстава раствора помоћу индикатора. Реакција неутрализације. НЕОРГАНСКЕ СУПСТАНЦЕ У ПРИРОДИ И ПРАКСИ Налажење метала и неметала у природи. Основна физичка и хемијска својства метала s-, p- и d-блока, њихових легура и једињења која се користе у свакодневном животу и струци. Основна физичка и хемијска својства водоника, кисеоника, угљеника, азота, фосфора, сумпора и хлора, и њихових једињења која се користе у свакодневном животу и струци. Демонстрациони огледи: Разлика у реактивности метала s-, p- и d-блока с кисеоником из ваздуха, водом и киселинама. Амфотерност алуминијума и алуминијум-хидроксида. Реакције метала и водених раствора соли. Реакција хлороводоничне киселине с калцијум-карбонатом и натријум-	
--	---	---	--

УТИЦАЈ СУПСТАНЦИ НА ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	утицајима на здравље и животну средину, и наведе начине заштите; – разликује врсте отпада према токсичности, месту настанка и саставу, као и правилно од неправилног руковања отпадом; – објасни значај рециклаже као једног од начина очувања животне средине.	Витамини. Алколоиди. емонстрациони огледи: Таложeње протеина загревањем. Утицај температуре и рН вредности средине на активност амилазе. Добијање сапуна. УТИЦАЈ СУПСТАНЦИ НА ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНУ СРЕДИНУ Загађујуће супстанце животне средине. Правилно руковање супстанцама и комерцијалним производима. Заштита животне средине. Управљање отпадом и рециклажа. Зелена хемија. Демонстрациони огледи: Добијање сумпор(IV)-оксида и демонстрирање његовог утицаја на животну средину (латице цвета, кречњачке стене).	
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
– Основни појмови у хемији – Неорганске супстанце у природи и пракси	20	Програм наставе и учења оријентисан на исходе даје наставнику већу слободу у осмишљавању и планирању наставе и учења. При планирању наставе и учења важно је имати у виду да се исходи разликују по потребном времену за њихово постизање	– Основни појмови у хемији – Неорганске супстанце у природи и пракси
– Органске супстанце у природи и пракси	16		– Органске супстанце у природи и пракси
– Биомолекули	18		– Биомолекули
– Утицај супстанци на здравље и животну средину	15		– Утицај супстанци на здравље и животну средину
	5		

Наставни предмет: Биологија

Недељни фонд часова – 2

Годишњи фонд часова - 74

Циљ учења Биологије је да ученик развије биолошку, општу научну и језичку писменост, способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу, да развије мотивацију за учење и интересовања за биологију као науку, уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
НАУЧНА ТЕОРИЈА И МЕТОДОЛОГИЈА БИОХЕМИЈСКО ЈЕДИНСТВО ЖИВОГ СВЕТА И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ	– упореди научну хипотезу са научном теоријом; – повеже хемијску структуру биолошки важних макромолекула са њиховим својствима; – закључује о биохемијском јединству живота и заједничком пореклу живих бића на основу њихових заједничких особина; – упореди прокариотску и еукариотску – ћелију на основу биохемијских, – анатомских и морфолошких – карактеристика; – доведе у везу утицај чинилаца из спољашње и унутрашње средине са динамиком ћелијских процеса – повеже разлике у грађи ћелије и организацији генетичког материјала са разликама у репродукцији прокариотске и еукариотске ћелије; – тумачи шеме ћелијског циклуса и деоба еукариотских ћелија у контексту раста, развића и размножавања; – повеже Менделова правила наслеђивања са карактеристикама мејотичке поделе хромозома, посебно на примерима генетике човека; – тумачи филогенетске односе живог света на Земљи ослањајући се на модел „дрво живота”;	НАУЧНА ТЕОРИЈА И МЕТОДОЛОГИЈА Теорија спонтане генерације и експерименти који су довели до њеног напуштања и усвајања теорије биогенезе (Реди, Спаланцани, Пастер). Научна теорија и научна методологија. БИОХЕМИЈСКО ЈЕДИНСТВО ЖИВОГ СВЕТА И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА Хемијски састав живих бића. Значај воде за одвијање животних функција. Структура и функција биомолекула: угљени хидрати, липиди, протеини и нуклеинске киселине. Особине које произлазе из ћелијске организације органске материје: метаболизам, надражљивост, покретљивост, хомеостаза, репродукција и еволуција. БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ Теорија ендосимбиозе. Разлике и сличности између прокариотске и еукариотске ћелије. Органеле у функцији ћелијског метаболизма и АТП. Фотоаутотрофија и хетеротрофија. Ћелијско дисање. Репликација ДНК као предуслов деобе сваке ћелије. Ћелијска деоба код прокариота и еукариота. Ћелијски циклус код еукариотских ћелија.	Оцењивање наученог (сумативно) Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји Оцењивање за учење (формативно) Посматрање, контролне вежбе, дијагностички тестови, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе

НАУЧНА ТЕОРИЈА И МЕТОДОЛОГИЈА БИОХЕМИЈСКО ЈЕДИНСТВО ЖИВОГ СВЕТА И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ ОСНОВИ ГЕНЕТИКЕ ПРИНЦИПИ САВРЕМЕНЕ КЛАСИФИКАЦИЈЕ И ФИЛОГЕНИЈА ЕВОЛУЦИЈА ЉУДСКЕ ВРСТЕ ДИНАМИКА ЉУДСКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ОРГАНИЗАЦИЈА ТЕЛА И ФИЗОЛОГИЈА ЧОВЕКА	74	У остваривању наставе потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима. Препоручује се максимално коришћење ИКТ решења јер се могу превазићи материјална, просторна и друга ограничења (платформе за групни рад нпр. Pbworks, платформа Moodle, сарадња у „облаку” као Гугл, Офис 365...; за јавне презентације могу се користити веб решења нпр. креирање сајтова, блогова – Weebly, Wordpress...; рачунарске симулације као нпр. https://phet.colorado.edu/sr/ и апликације за андроид уређаје; домаћи и међународни сајтови и портали, нпр. www.cpn.rs, www.scientix.eu, www.go-labproject.eu, www.scienceinschool.org, www.science-on-stage.eu и други).	НАУЧНА ТЕОРИЈА И МЕТОДОЛОГИЈА БИОХЕМИЈСКО ЈЕДИНСТВО ЖИВОГ СВЕТА И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ ОСНОВИ ГЕНЕТИКЕ ПРИНЦИПИ САВРЕМЕНЕ КЛАСИФИКАЦИЈЕ И ФИЛОГЕНИЈА ЕВОЛУЦИЈА ЉУДСКЕ ВРСТЕ ДИНАМИКА ЉУДСКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ОРГАНИЗАЦИЈА ТЕЛА И ФИЗОЛОГИЈА ЧОВЕКА
--	-----------	---	--

Наставни предмет: Грађанско васпитање**Седмични фонд часова – 1****Годишњи фонд часова - 37**

Циљ Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив на потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ	– критички разматра питања о различитости међу људима и доводи их у везу са поштовањем људских права и равноправности; – доведе у везу личне особине људи као димензије различитости и дискриминацију; – препозна ситуације и облике дискриминације и проактивно реагује; – својим понашањем показује толеранцију према различитости и не дискриминише друге људе ни по ком основу; – разликује ситуације укључености наспрам искључености у друштвени живот заједнице; – препозна различите врсте стереотипа и предрасуда и аргументује значај супротстављања тим појавама; – разликује интеркултуралност од мултикултуралности; – аргументовано дискутује борби жена за равноправност; – наведе најзначајније институције и документа која се баве заштитом равноправности; – наведе неколико невладиних организација које се баве питањима заштите људских права и циљеве њихових активности;	СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ Лични и друштвени идентитет. Социјална дистанца. Осетљиве друштвене групе. Искљученост наспрам укључености у друштво. Дискриминација. Борба жена за равноправност. Повереник за заштиту равноправности. Стереотипи, аутостереотипи, хетеростереотипи, предрасуде, стигматизације, сегрегација. Ејдизам. Особе другачије сексуалне оријентације и њихова права. Особе са инвалидитетом. Националне мањине. Интеркултуралност и мултикултуралност. Мигранти. Институције и документа које се баве заштитом равноправности. Невладине организације у борби за поштовање права свих.	Формативно праћење ангажовања ученика у постизању очекиваних исхода.

БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ	– препозна појаве које угрожавају безбедност младих; – критички разматра питања безбедности младих и доводи их у везу са поштовањем људских права; – процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати; – својим понашањем не угрожава своју и туђу безбедност; – критички разматра утицај медија на безбедност младих; – предлаже активности које доприносе повећању безбедности младих; – проналази релевантне изворе информација на којима заснива своје ставове; – сарађује са другим ученицима у спровођењу истраживања и пројекта; – у комуникацији активно слуша друге и дискутује аргументима.	БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ Безбедносне претње, ризици и изазови за младе. Последице угрожене безбедности младих. Безбедност младих у нашој земљи. Заштита младих од небезбедних ситуација и коме се обратити за помоћ. Породица као безбедно или небезбедно место за младе. Школа као безбедно или небезбедно место за младе. Друштвене мреже као безбедан или небезбедан простор за младе. Безбедност младих некада и сад. Утицај медија на безбедност младих.	
----------------------	--	---	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ	37	Тема СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ Својим садржајем ова тематска целина представља темељ за постизање циља изборног програма Грађанско васпитање у средњој школи. Очекује се да све активности кроз које буду прошли ученици у оквиру ове теме воде ка развоју толеранције на различитост, осетљивости на различите облике дискриминације по основу различитости, затим да допринесу разумевању неких важних појмова у овој области као што су идентитет, социјална дистанца или осетљиве друштвене групе, као и да обезбеде упознавање ученика са различитим документима и телима која имају за циљ заштиту равноправности (нпр. Конвенција о правима особа са инвалидитетом; Повереник за заштиту	СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ

		равноправности, Координационо тело за родну равноправност...). Тема БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ Једна од приоритетних области <i>Националне стратегије за младе</i> за период од 2015. до 2025. године јесте безбедност младих. Тиме се потврђује схватање да млади, као група у друштву, имају специфичне безбедносне потребе и проблеме који захтевају посебан приступ. Као области од највећег безбедносног значаја препознате су: здравље, еколошка безбедност, насиље, безбедност у саобраћају, безбедност на интернету, ванредне ситуације.	
--	--	---	--

Наставни предмет:Верска настава/Православни катихизис

Циљ

Модул	Исходи	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА
за образовни профил Економски техничар*

	I РАЗРЕД								II РАЗРЕД								III РАЗРЕД								IV РАЗРЕД								УКУПНО					
	недељно				годишње				Недељно				годишње				недељно				годишње				недељно				годишње				годишње					
	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ					
Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	9	4			333	148			10	8			360	288		30	10	7			350	245		60	8	11			248	341		90	1291	1022		180	2493	
1 Принципи економије	2				74				2				72				2				70				2				62				278			278		
2 Пословна економија	2				74				2				72				2				70												216			216		
3 Рачуноводство	1	2			37	74			1	2			36	72			1	2			35	70			1	2			31	62			139	278			417	
4 Пословна кореспонденција и комуникација		2				74				2				72																				146			146	
5 Економска географија	2				74																												74			74		
6 Пословни енглески језик									1				36				1				35				1				31				102				102	
7 Пословна информатика										2				72																				72			72	
8 Електронско пословање																		2				70												70			70	
9 Банкарство и осигурање																	2				70				2	2			62	62		30	132	62		30	224	
10 Статистика																	2				70				2				62				70	62			132	
11 Право	2				74				2				72																				146				146	
12 Маркетинг																									2				62				62				62	
13 Економско пословање										2			72		30			3			105		60		3				93		60		270		150		420	
14 Јавне финансије										2			72																				72				72	
15 Предузетништво																									2				62				62				62	
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																	2				70				2				62				132				132	
1 Изборни програм према програму образовног профила**																	2				70				2				62				132				132	
Укупно Б1+Б2	9	4			333	148			10	8			360	288		30	10	7			350	245		60	8	11			248	341		90	1291	1022		180	2493	
																	10				420				8				310				1423				2625	
Укупно Б1+Б2	13				481				18				678				17				655				19				679				2493					
																	17				725				19				741				2625					

Наставни предмет: ПРИНЦИПИ ЕКОНОМИЈЕ**(2 часа недељно, 74 часа годишње)**

Циљеви учења:

- Упознавање ученика са развојем економије, принципима, методима и моделима који се користе у економској науци;
- Оспособљавање ученика за стицање знања о функционисању тржишта и трошковима предузећа;
- Развијање компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Економска наука: развој, принципи и методи анализе	• дефинише предмет изучавања економије као науке • разликује репрезентативне школе економске мисли • утврди значај одређених школа економске мисли за развој економске науке • успостави односе између потреба, оскудности, избора и подстицаја • повеже неопходност размене добара тржиште, тржишну привреду и тржишни неуспех • објасни како функционише привреда као целина • доведе у везу посматрање и претпоставке у примени економског метода • опише значај графичких приказа у економији • објасни дијаграм кружног тока и границу производних могућности • разликује микроекономију и макроекономију	• Економија као наука • Настанак и развој економске науке • Основни принципи економског резоновања • Научни метод у економији • Моделирање економских појава • Графички прикази у економији • Економски модели: дијаграм кружног тока и граница производних могућности • Микроекономија и макроекономија	Наставник континуирано прати и вреднује постигнућа ученика користећи поступке вредновања који су у функцији даљег учења а то су: процес учења и напредовања, резултати које ученик остварује, начин на који долази до резултата, сарадњу, иницијативу, упорност и ангажовање. Наставник редовно бележи све активности ученика и информише ученике о постигнутим резултатима и напредовању. У формативном вредновању наставник мотивише ученике да размишљају о решењима, узроцима и последицама, охрабрује их да постављају питања, развија самосталност и самопоуздање ученика тако што их подржава да искажу мишљење, образложе своје предлоге у задатој ситуацији, аргументовано коментаришу друге предлоге и оцењују квалитет и напредак свог рада, знања итд.
Понуда, тражња и функционисање тржишта	• објасни функционисање тржишта • утврди тражену количину добара • прикаже графички криву индивидуалне и тржишне тражње • разликује променљиве које утичу на тражњу • објасни понуђену количину добара	• Тржишта и конкуренција • Тражња • Променљиве које утичу на тражњу: доходак, цена, укус, очекивања, број купаца • Понуда • Променљиве које утичу на понуду: цена добра, цена	За сумативно оцењивање ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине. У вредновању научног треба користити различите инструменте, а избор зависи од врсте

	• прикаже графички криву индивидуалне и тржишне понуде • разликује променљиве које утичу на понуду • утврди равнотежну цену и равнотежну количину • прикаже графички тржишну равнотежу • објасни закон понуде и тражње • истражи промену тржишне равнотеже • анализира ценовну еластичност тражње • прикаже графички криве тражње са различитим коефицијентима еластичности • утврди промену укупног прихода услед промене цена у зависности од еластичности тражње • анализира ценовну еластичност понуде • прикаже графички криве понуде са различитим коефицијентима еластичност	инпута, технологија, очекивања, број продаваца • Равнотежна цена и промена равнотеже • Тржишна равнотежа, вишак добара, мањак добара • Закон понуде и тражње • Промена тржишне равнотеже • Ценовна еластичност тражње и њене детерминанте • Разноврсност кривих тражње • Укупни приход и ценовна еластичност тражње • Ценовна еластичност понуде и њене детерминанте • Разноврсност кривих понуде	активности која се вреднује. У процесу оцењивања добро је користити портфолио (збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предлог за сумативно оцењивање: тестови знања, усмено излагање, активност на часу, домаћи задатак, пројектни задатак, израда есеја, израда презентација и презентовање. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.
Трошкови производње	• дефинише трошкове производње • опише експлицитне и имплицитне трошкове • разликује економски профит и рачуноводствени профит • објасни производну функцију • разликује маргинални производ и опадајући маргинални производ • разликује фиксне и варијабилне трошкове • прикаже графички фиксне и варијабилне трошкове • разликује укупне и просечне трошкове • дефинише маргинални трошак • прикаже графички криве просечних трошкова и маргиналног трошка	• Трошкови производње • Експлицитни и имплицитни трошкови • Економски и рачуноводствени профит • Производња и трошкови • Производна функција • Крива укупног трошка • Врсте трошкова • Фиксни и варијабилни трошкови • Укупни, просечни и маргинални трошак • Трошковне криве	

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Економска наука: развој, принципи и методи анализе	22	У првом, уводном модулу Економска наука: развој, принципи и методи анализе, ученици се упознају са неким од кључних економских појмова који ће их даље пратити док се буду бавили економијом. То знање кључних појмова, ученицима ће бити важно у наставку приликом даљег изучавања програма предмета али и других економских предмета. Важно је и идентификовати значај одређених школа за развој економских идеја и економске науке, од самог настанка економске науке до развоја економије у двадесетом и двадесет првом веку.	<i>экономија као наука, принципи економског резоновања, економски модели</i>
Понуда, тражња и функционисање тржишта	34	У реализацији модула Понуда, тражња и функционисање тржишта и Трошкови производње, предлаже се наставнику да користи одабране примере из свакодневног живота који ће ученицима помоћи да схвате понуду, тражњу, тржишну равнотежу и врсте трошкова. Теоријска основа наведеног је неизоставан део анализе. Како се користе графикони у економији? Одговарајућа примена графикона је потребна приликом реализације ових модула. Предлаже се коришћење графикона приликом представљања одређених категорија трошкова, као и криве понуде и криве тражње и померања кривих под утицајем одређених фактора. Добра прилика да ученици додатно науче како се користе графикони јесте њихова примена на пољу проучавања тржишне равнотеже и понашања предузећа у различитим тржишним стањима.	<i>тржиште, конкуренција, тражња, понуда, тржишна равнотежа, еластичност тражње и понуде</i>
Трошкови производње	18		<i>трошкови производње, профит, производна функција, врсте трошкова</i>

Наставни предмет: ПОСЛОВНА ЕКОНОМИЈА**(2 часа недељно, 74 часа годишње)**

Циљеви учења:

- Упознавање са основним идејама и концептима функционисања предузећа, принципа његовог пословања и односа са окружењем
- Оспособљавање за планирање, организовање и контролу пословних активности
- Подстицање ефективности и ефикасности у свим областима пословања и свакодневног живота ради остваривања постављених циљева
- Изградња системског приступа решавању проблема предузећа
- Оспособљавање за сагледавање основних показатеља пословања предузећа и њихову примену у анализи пословања предузећа и доношењу различитих економских одлука
- Подстицање толерантног понашања и поштовања људских права у оквиру организације и у различитим социјалним контекстима и коегзистирања у оквиру мултикултуралних организација
- Подстицање на тимски рад и рад у групи и решавање конфликтних ситуација
- Оспособљавање за примену нових концепата предузећа који се темеље на економском, етичном, иновативном и друштвено одговорном пословању

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Предузеће	• објасни појам и предмет изучавања пословне економије и економике предузећа • разликује теоријски и практични циљ и дисциплине пословне економије • објасни појам и карактеристике предузећа • утврди услове настанка предузећа • разликује основне теорије предузећа • објасни предузеће као самостални економски субјект и као организовану целину • наведе начине употребе ресурса у њиховој трансформацији у резултат • објасни процес стварања вредности у предузећу трансформацијом улагања (input) у резултате (output) • представи основне карактеристике предузећа као система и разлоге постојања предузећа • успостави однос између поделе рада и специјализације • класификује предузећа на основу различитих критеријума • анализира различите врсте предузећа (предузетничко предузеће, друштва лица и друштва капитала) на основу њихових карактеристика	• Увод у пословну економију • Појам, настанак и основне карактеристике предузећа • Теорије предузећа • Предузеће – самостални економски субјект и као организована целина • Трансформација улагања у резултате – процес стварања вредности • Предузеће као систем • Подела рада и специјализација • Врсте предузећа • Јавно предузеће – појам, врсте и делатности • Ефикасност и ефективност предузећа • Средства предузећа • Окружење предузећа	Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција обавља се формативним и сумативним оцењивањем, што је у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Формативно оцењивање: Редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Саставни је део процеса наставе и учења и садржи повратну информацију наставнику за даље креирање процеса учења и препоруке ученику за даље напредовање. Евидентира се у педагошкој документацији наставника. Инструменти за формативно оцењивање: – однос ученика према раду, – активност на часу, – урађени домаћи задаци, – вођење ученичке евиденције (свеске), – учешћа у групном раду,

	• утврди врсте и делатности јавних предузећа • повеже ефикасност и ефективност са циљевима предузећа • објасни појам и улогу средстава предузећа у пословању предузећа • разврста средства предузећа према различитим критеријумима • анализира средства и изворе средстава предузећа • објасни контролу коришћења средстава • истражи окружење предузећа и врсте окружења предузећа		– презентације – пројектни задаци Избор инструмента за формативно оцењивање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању израда пројектног задатка може се применити „чек листа” у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика. Сумативно оцењивање: Вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине, модула или за класификациони период из предмета, на полугодишту и на крају школске године. Оцене добијене сумативним оцењивањем су бројчане и уносе се у дневник рада. Избор инструмента за сумативно оцењивање зависи од врсте активности која се проверава. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. Предложени инструменти за сумативно оцењивање: – усмено излагање, – тестови знања, – самостални и групни задаци, – есеј
Пословне функције предузећа	• објасни појам функционална департаментализација предузећа • разликује вертикалну и хоризонталну поделу функција у предузећу • утврди улогу и задатке управљања, руковођења и извршења • доведе у везу власничко управљање и менаџерско руковођење • објасни формирање организационих јединица према сличности и сродности послова • анализира функцију производње у предузећу • утврди вид, систем, ритам и припрему производње на основу задатих услова • доведе у везу задатке, организацију и политику набавке • одреди задатке, политику, залихе, планирање набавке, организацију и сарадњу са другим функцијама на основу задатих услова • објасни функцију продаје у предузећу • одреди задатке, политику, асортиман, план продаје, организацију и сарадњу са другим функцијама на основу задатих услова • објасни складишну функцију у предузећу • одреди задатке, организацију, ефикасност и сарадњу складишне са другим функцијама на основу задатих услова • утврди значај финансијско-рачуноводствене функције у предузећу	• Функције предузећа • Вертикална и хоризонтална подела функција • Функција производње у предузећу • Функција набавке у предузећу • Функција продаје у предузећу • Складишна функција у предузећу • Финансијско-рачуноводствена функција у предузећу • Функција људских ресурса у предузећу • Остале функције у предузећу • Општи послови	

	• одреди задатке, послове, документа рачуноводствене функције и елементе финансијске евиденције • објасни појам, задатке и организацију функције људских ресурса у предузећу • разликује функције истраживања и развоја, маркетинга, ИТ и контроле у предузећу • објасни појам и значај општих послова у предузећу • изведе закључке о међусобној повезаности функција предузећа		
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Предузеће	40	Циљ модула <i>Предузеће</i> је упознавање ученика са појмовима и специфичностима пословне економије и предузећа. У овом модулу ученици стичу базична теоријска знања о предузећу што је од значаја за остваривање циљева и исхода свих модула предмета Пословна економија и других предмета. Ниво остварености исхода је од препознавања и разумевања појмова до примене, анализе и евалуације. На нивоу препознавања и разумевања од ученика се очекује да дефинише основне појмове и наведе поделе у вези пословне економије, предузећа, средстава и извора средстава. Исходе на нивоу примене, анализе и евалуације реализовати постављањем пред ученика задатке у којима ће да користи научено у новим и конкретним ситуацијама. На пример да ученик на основу задатих комбинованих података о делатности, власништву, величини и правној форми предузећа самостално одреди врсту предузећа по основу различитих критеријума. Процес стварања вредности, препорука је, да се и шематски представи, да би ученик могао визуелно да сагледа трансформацију улагања ресурса у процес стварања вредности (input) у резултат процеса (output). У објашњењу предузећа као система истаћи елементе и циљ предузећа као економског организационог система и принципе његовог конституисања и понашања. Да би ученик разумео специјализацију, смањивање ризика и смањивање трансакционих трошкова као разлоге постојања предузећа објаснити на једноставним и препознатљивим примерима из свакодневног живота. Стечено знање о појмовима ефективности и ефикасности пословања предузећа значајно је за примену у другим модулима и другим анализама пословања предузећа.	<i>пословна економија, предузеће, врсте предузећа, ефективност и ефикасност, средства и извори средстава</i>

		Део програма који се односи на средства и изворе средстава у корелацији је са предметом Рачуноводство, где се прате и евидентирају промене само на пословним средствима. Предузећа обраћају посебну пажњу на структуру извора средстава, односно на однос сопствених и позајмљених средстава и њихово партиципирање у укупним изворима средстава. Ставити ученике у позицију да на основу задатих података препознају средства по облику и изворима прибављања.	
Пословне функције предузећа	34	Циљ модула <i>Пословне функције предузећа</i> је појмовно одређивање функције предузећа, упознавање са специфичностима везаним за активности сваке функције у остваривању циљева и задатака, могућим организационим решењима и сагледавање функција предузећа као дела система предузећа који постиже пуну ефективност и ефикасност њиховом међусобном сарадњом. Поред упознавања ученика са појмом, значајем, задацима, планирањем и организацијом поједине функције потребно је сагледати значај и допринос сваке функције за укупно пословање предузећа. У реализацији наставе користити примере из праксе да ученици створе јасну слику места и значаја сваке пословне функције за предузеће као целину. У циљу ефикасније реализације исхода могу се визуелно представити шеме вертикалне и хоризонтале поделе функција, као и међусобна сарадња функција.	<i>функције предузећа, производња, набавка, залихе, продаја, складиштење, рачуноводство, људски ресурси</i>

Наставни предмет: РАЧУНОВОДСТВО
(1 + 2 часа недељно, 37 + 74 часа годишње)

Циљеви учења:

- Развијање функционалне рачуноводствене писмености
- Оспособљавање за прикупљање, проверу, класификацију и чување књиговодствене документације и података
- Оспособљавање за ажурно и уредно евидентирање насталих економских промена
- Оспособљавање за вредновање имовине, капитала и обавеза пословног субјекта на одређени дан
- Оспособљавање за утврђивање резултата пословања пословног субјекта за одређени обрачунски период
- Оспособљавање за припремање рачуноводствених извештаја у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања
- Оспособљавање за пружање благовремених, релевантних и веродостојних информација интерним и екстерним корисницима
- Развијање вештина комуникације и подстицање тимског рада
- Развијање вештина за коришћење информационе технологије и рачуноводствених софтвера
- Развијање личних професионалних ставова и интереса за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Основни рачуноводствени појмови	• објасни појам, узроке настанка, значај рачуноводства и делове рачуноводства према традиционалном и савременом концепту рачуноводства • препозна Закон о рачуноводству и подзаконске прописе као законску регулативу рачуноводства • објасни појам, циљеве, задатке, системе и методе књиговодства • објасни појам, врсте, облике и класификацију имовине (средства) и њеног порекла (изворе средстава) • обрачуна бруто и нето имовину помоћу основне рачуноводствене једначине • објасни циљ, задатке, врсте и значај инвентарисања • састави инвентар на основу датих података • објасни циљ састављања и значај биланса стања, начело билансне равнотеже • састави биланс стања на основу инвентара примењујући принципе класификације (редоследа) билансних позиција активе и пасиве • идентификује пословну промену на основу њених обележја • приказује утицај пословних промена на биланс стања кроз сукцесивне билансе	• Рачуноводство • Књиговодство • Имовина и порекло имовине • Основна рачуноводствена једначина • Инвентарисање и инвентар • Биланс стања • Пословне (економске) промене и њихово праћење • Књиговодствена документација • Књиговодствени рачуни – конта стања и конта успеха • Грешке и корекција грешака у књиговодству • Једнообразно књиговодство и контни оквир	Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција обавља се формативним и сумативним оцењивањем, што је у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Формативно оцењивање: Редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Саставни је део процеса наставе и учења и садржи повратну информацију наставнику за даље креирање процеса учења и препоруке ученику за даље напредовање.

	• објасни појам, елементе, врсте, контролу и чување књиговодствене документације • провери исправност књиговодствених докумената са аспекта врсте и циља контроле • објасни појам, облике и врсте конта, правила евидентирања на контима стања и контима успеха • разуме функцију расхода и прихода, њихов утицај на имовину и значај за обрачун финансијског резултата • примени правила евиденције на контима стања и успеха • састави биланс стања на основу евидентираних пословних промена на контима стања • састави табеларни преглед расхода и прихода на основу евидентираних пословних промена на контима успеха • објасни хомогеност и интегралност конта • наведе узроке и врсте књиговодствених грешака и начине њиховог отклањања • објасни једнообразно књиговодство, појам и принципе организације контног оквира		Евидентира се у педагошкој документацији наставника. Инструменти за формативно оцењивање: – однос ученика према раду, – активност на часу, – урађени домаћи задаци, – вођење ученичке евиденције (свеске), – учешћа у групном и тимском раду, – презентације – пројектни задаци Избор инструмента за формативно оцењивање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању израда пројектног задатка може се применити „чек листа” у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика. Сумативно оцењивање: Вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине, модула или за класификациони период из предмета, на полугодишту и на крају школске године. Оцене добијене сумативним оцењивањем су бројчане и уносе се у дневник рада. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. Предложени инструменти за сумативно оцењивање: – усмено излагање,
Двојно књиговодство	• препозна рачуноводствена начела као основне претпоставке рачуноводствене евиденције • наведе принципе уредног књиговодства • повеже поштовање принципа уредног књиговодства са квалитетом рачуноводствених информација • објасни појам двојног књиговодства • дефинише начело двојности (дуалности, двострукости) • разликује улогу и значај законом одређених пословних књига двојног књиговодства • објасни процес евидентирања пословних промена у дневнику и главној књизи • евидентира отварање пословних књига, настале пословне промене и закључак пословних књига уз употребу контног оквира • састави пробни и крајњи биланс • доноси закључке о пословању привредног друштва упоређујући стање имовине и њеног порекла из почетног и крајњег биланса стања	• Рачуноводствена начела • Принципи уредног књиговодства • Двојно књиговодство и пословне књиге двојног књиговодства • Пробни и крајњи биланс	
Новчана средстава	• објасни појам текућег (пословног) рачуна и законску обавезност његовог отварања у пословној банци • функционално разликује инструменте платног промета	• Текући рачун – трансакциони рачун	

	• објасни функцију извода банке • евидентира промене на конту Текући рачун на основу информација са извода банке • објасни функцију Прелазног рачуна у евиденцији новчаних средстава • дефинише благајну и благајничко пословање • наведе разлоге организовања помоћних благајни • ажурно попуњава благајнички извештај и пратећу документацију • упореди стварно и књиговодствено стање новца у благајни • евидентира промене у благајни и у финансијском књиговодству • води упоредну евиденцију у благајни и на Текућем рачуну кроз пословне књиге двојног књиговодства • доноси закључке о стању новчаних средстава привредног друштва упоређујући стање на текућем рачуну и на прелазном рачуну	• Инструменти платног промета • Евиденција промена на конту Текући рачун • Прелазни рачун • Евиденција благајничког пословања • Упоредна евиденција промена у благајни и на текућем рачуну кроз пословне књиге двојног књиговодства	– тестови знања, – тестови практичних вештина, – контролни задаци, – писмени задаци. Избор инструмента за сумативно оцењивање зависи од врсте активности која се проверава. Када је у питању израда писменог задатка може се реализовати на крају програмске целине, модула или по завршетку два и више модула где ће се повезано проверавати оспособљеност за евиденцију више врста имовине и њеног порекла. На пример, након модула Утврђивање резултата пословања трговинског привредног друштва, где би се проверавала евиденција промета робе и услуга трговинског привредног друштва и евиденција резултата пословања.
--	---	---	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Основни рачуноводствени појмови	48	Циљ модула је развијање функционалне рачуноводствене писмености кроз упознавање ученика са основним рачуноводственим појмовима. Ученици треба да стекну слику структуре рачуноводства и увиде значај рачуноводства за пословно одлучивање. Ученике поступно упознавати са рачуноводственом терминологијом и приближити рачуноводствено квантификовање економских категорија и њихових промена у току пословања пословног субјекта. У том смислу реализовати исходе на нивоу препознавања и разумевања када се од ученика очекује да дефинише основне рачуноводствене појмове, наведе делове рачуноводства, циљеве и методе књиговодства, разликује средства и изворе средстава, дефинише пословне промене и књиговодствену документацију, дефинише конто и наведе правила евиденције. На нешто вишем нивоу су примена основне рачуноводствене једначине, састављање инвентар и биланса стања, класификовање средстава и извора средстава, разликовање утицаја	<i>рачуноводство, књиговодство, имовина, порекло имовине, инвентар, биланс стања, пословна промена, књиговодствена документација, конто, књижење, књиговодствене грешке, једнообразно књиговодство, контни оквир</i>

		расхода и прихода на имовину, примена правила евиденције на контима, исправљање настале књиговодствене грешке, употреба контног оквира. Исходи овог модула на когнитивном нивоу анализе и евалуације су различите врсте поређења и доношења закључака, као што је упоређивање инвентара и биланса стања, упоређивање евиденције пословних промена кроз низ сукцесивних биланса и књижења на контима где ученик доноси закључак о ефикаснијем методу евиденције. Посебну пажњу посветити задацима књиговодства и методама књиговодства, јер је ту срж рачуноводства. У овом модулу потребно је ученике упознати са Законом о рачуноводству као законском основном рачуноводства. На часовима вежби могу се ученицима представити издвојени делови Закона који се односе на предмет уређивања и дефиниције, обвезнике Закона, како би им се приближила законска регулатива рачуноводства. Ученици треба потпуно да овладају категоријама имовине и њеног порекла са аспекта појмовног познавања и разликовања по облику, врсти, карактеристикама, као и сагледавању односа имовине и извора финансирања, јер је имовина предузећа основа пословања сваког привредног друштва. На часовима вежби ученици треба на задатим примерима, применом основне рачуноводствене једначине, да утврде одређене вредности имовине и њеног порекла. Ученике стављати у ситуације повезивања врсте имовине са њеним обликом. Процес инвентарисања након теоријског објашњења може се ученицима приближити једноставним пописом средстава у учионици и саставити инвентар. Биланс стања је са аспекта изучавања рачуноводства и књиговодства полазна основа стицања књиговодствене вештине. Нарочито је значајно да ученик термилолошки, појмовно и структурно разликује активу и пасиву, објасни и поштује начело билансне равнотеже, дефинише билансну позицију, поштује принципе класификације позиција активе и пасиве. На часовима вежби подесан је тимски рад за састављање инвентара и биланса стања на основу инвентара, где сваки члан тима има своју улогу. Основ књиговодствене евиденције је књиговодствена документација (рачуноводствене исправе). И овде је могућа реализација исхода на часовима вежби кроз тимски рад. Сваки тим саставља документ на основу датих података, а затим међусобно размењују документа да би се извршила формална, суштинска и рачунска контрола докумената које је попунио други тим. Оваква реализација часова доприноси развоју тимског рада и код ученика развија самопоуздање и сигурност у сопствене способности, мотивише и развија позитиван став према рачуноводству. Пословне промене ученици треба да идентификују протумаче њен утицај на одређене билансне позиције и како се одражава на збирове активе и пасиве биланса стања представљајући ново стање у наредном билансу стања. Састављањем дугог низа сукцесивних биланса ученици треба да увиде да је овај начин евиденције обиман, да постоји велика вероватноћа настанка грешке која се	
--	--	--	--

		тешко уочава, да је тешко или готово немогуће остварити основне циљеве књиговодства: утврђивање вредности имовине, обавеза и сопственог капитала на одређени дан и утврђивање резултата пословања оствареног у току одређеног временског периода. Све што ученици уоче као недостатак евиденције пословних промена кроз низ сукцесивних биланса могу да претворе у аргументе трагања за другим решењем евиденције пословних промена са намером остваривања основних и допунских циљева књиговодства. Реализација часова вежби могућа је кроз групни или тимски рад где би се тимови, на пример, такмичили у броју тачно састављених биланса. Конто као оперативни инструмент књиговодствене евиденције у стицању вештине књижења ученику је полазна основа свих будућих књижења. Протумачити називе колона дугује и потражује. Приказати, уколико је могуће, на истом примеру, где је евиденција вођена кроз низ сукцесивних биланса, рашчлањавање почетног (нултог) биланса на конта и евиденцију пословних промена на контима стања применом правила евидентирања на активним и пасивним контима. Израдом оваквог примера ученици примењују правила евидентирања на контима стања. У реализацији модула исходи који се односе на расходе и приходе су на нивоу разумевања и препознавања како би ученик могао стечено знање да примени у другом контексту, односно пре обухватног изучавања расхода и прихода. Ученике упутити у правила евидентирања на контима расхода и прихода и њихову функцију у односу на резултат пословања. Табеларно приказати и утврдити добитак и губитак. Примери треба да обухвате мањи број расхода и прихода које ученици могу да препознају из свакодневног живота, као што су трошкови електричне енергије, трошкови закупнине, трошкови материјала, приходи од продаје производа и услуга, приходи од закупнине итд. Примена контног оквира ће ученицима знатно олакшати препознавање средстава и извора средстава, расхода и прихода у овом модулу, а касније ће постати део обавезне евиденције. Усвајање базних знања и вештина у овом модулу ученицима омогућава разумевање нових садржаја књиговодства и примену наученог у сложенијим евиденцијама.	
Двојно књиговодство	39	Циљ модула је оспособљавање ученика за ажурно и уредно евидентирање насталих економских промена привредног друштва по систему двојног књиговодства. Пре евиденције по систему двојног књиговодства ученике упознати са рачуноводственим начелима као основним претпоставкама рачуноводствене евиденције и принципима уредности које и ученици треба поштују при школској евиденцији. Демонстрирати отварање, начин евиденције и закључак дневника и главне књиге, а објаснити функцију и ситуације евиденције у помоћним књигама. Саставити пробни биланс и крајњи биланс стања. Примери за вежбу евиденције кроз пословне књиге двојног књиговодства, са пажљиво одабраним једноставним пословним променама, у малом обиму, допринеће изградњи књиговодствене технике обухватања пословних промена кроз пословне књиге двојног	<i>рачуноводствена начела, принципи уредног књиговодства, начело двојности, контирање, пословне књиге, дневник, главна књига, пробни биланс</i>

		књиговодства. Ученици евиденцију кроз пословне књиге двојног књиговодства спроводе уз употребу контног оквира. Усвојена знања и вештине у оквиру модула Двојно књиговодство ученике уводи у процес књиговодствене евиденције који ће константно користити у процесу даљег изучавања рачуноводства, а временом и допуњавати.	
Новчана средстава	24	Циљ модула је оспособљавање ученика за одговорно, ажурно и уредно вођење евиденције о стању и промени стања новчаних средстава на текућем рачуну и у благајни привредног друштва. Ученици ће о платном промету детаљно учити у наредним разредима из другог стручног предмета. Овде је фокус на текућем рачуну који по Закону мора да отвори привредно друштво (као и сви други ентитети) и на функционалном познавању инструмената платног промета. Ученик треба да објасни функцију извода банке и на основу информација са извода банке евидентира промене на конту Текући рачун и да познаје ситуације у којима се користи Прелазни рачун у евиденцији новчаних средстава. Формирањем благајничке документације, евиденцијом благајничког пословања кроз благајнички дневник и у финансијском књиговодству ученици стичу вештине састављања документације и евиденције новчаних средстава у благајни предузећа. Водећи евиденцију на оригиналним обрасцима код ученика се развија самосталност и самопоузданост, а делује и мотивишуће за даље изучавање рачуноводства.	<i>текући рачун, извод, прелазни рачун, инструменти платног промета, благајна, благајнички извештај</i>

Наставни предмет: ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА**(2 часа недељно, 74 часа годишње)**

Циљеви учења:

- Упознавање ученика са појмом, улогом и значајем пословне кореспонденције
- Упознавање ученика са условима рада у савременој канцеларији и коришћењем канцеларијске опреме, алата, прибора и материјала
- Оспособљавање ученика за примену технике слепог куцања
- Оспособљавање ученика за обликовање и састављање пословних писама и попуњавање пратећих докумената у промету робе и услуга
- Оспособљавање ученика за успешну примену пословне кореспонденције на практичним примерима
- Развијање смисла за тачност, ажурност, уредност, одговорност и систематичност
- Подстицање личног и професионалног развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Организација канцеларије и техника куцања	• објасни појам и врсте кореспонденције • разликује лица у пословној кореспонденцији • изведе закључке о условима рада у савременој канцеларији • користи канцеларијску опрему, алате, прибор и материјал у складу са наменом • подеси тастатуру на ћирилично и латинично писмо • примењује правила слепог куцања • примењује технику слепог куцања у алфанумеричком и нумеричком делу тастатуре и код интерпункцијских знакова • користи програме за обраду текста • исправи грешке у тексту на основу извршене контроле тачности куцања • обликује текстове у блок и зупчастој форми и текстове у ступцима	• Појам и врсте кореспонденције • Услови рада у савременој канцеларији • Канцеларијска опрема, алат, прибор и канцеларијски материјал • Правила при куцању • Алфанумеричка и нумеричка тастатура • Интерпункцијски знакови на тастатурама • Контрола и исправке грешака при куцању • Програми за обраду текста • Форме обликовања текстова	Предлаже се наставнику да активно прати рад ученика на часу. То се пре свега односи на мотивисаност за рад, држање тела приликом куцања, као и на брзину извршавања задатака. Препорука је да се ови критеријуми праћења воде у облику формулара, а на крају часа да се ученицима презентују резултати. Потребно је прикупити и повратне информације од ученика ради побољшања квалитета наставе, односно ради решавања текућих нејасноћа и препрека. Оцењивање савладаности технике слепог куцања прилагодити посматраној групи ученика. Узети у обзир брзину са могућношћу исправке грешака или без могућности исправке. Пре теста практичних вештина обавезно обавестити ученике о начину бодовања, односно скали оцењивања.
Пословна кореспонденција	• разликује обавезне и необавезне елементе пословних писама • разликује форме обликовања пословних писама • разликује врсте понуда • састави одговарајуће пословно писмо (упит, понуду, поруџбину) на основу датих елемената у складу са пословном ситуацијом • састави ценовник на основу датих елемената	• Појам и елементи пословног писма • Форме пословних писама • Упит • Понуда: циркуларна, општа, посебна • Ценовник • Поруџбина • Предрачун (Профактура)	

	• састави предрачун, рачун (фактуру) и отпремницу на основу датих елемената у складу са пословном ситуацијом • састави књижно одобрење и књижно задужење у складу са њиховом наменом • састави комисијски записник на основу датих елемената • састави рекламацију и одговор на рекламацију на основу датих елемената • састави ургенцију на основу датих елемената • састави пословну биографију (CV – Curriculum vitae) и пропратно писмо • изради решење, потврду и уверење по основу радног односа	• Отпремница • Рачун (Фактура) • Књижно одобрење и књижно задужење • Комисијски записник • Рекламација и одговор на рекламацију • Ургенција • Пропратно писмо • Пословна биографија – Curriculum vitae (CV) • Решења, потврде и уверења по основу радног однос	Након савладавања одређеног броја пословних писама урадити тест практичних вештина. Предлог је да се оцењивање врши на основу детаљне чек листе која бодује сваки елеменат пословног писма. Код овог модула укључити и усмено оцењивање, као и презентације ученика уз помоћ разних медија. Може се оценити сама презентација, извођење, као и дискусија других ученика на задату тему.
--	--	--	---

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Организација канцеларије и техника куцања	36	У току првог разреда реализују се два модула применом метода активно оријентисане наставе, где је улога наставника да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Приликом реализације првог модула препорука је да се демонстрира употреба канцеларијског материјала, опреме, алата и и прибора, као и да се користе специјализовани програми (software) за технику куцања на рачунару. Акценат је на индивидуалном раду кроз анализу обрађеног текста. Анализу врше и наставник и ученици. При анализи препоручује се коришћење пројектора или других наставних средстава за дељење докумената.	<i>савремена канцеларија, правила куцања, тастатура, грешке при куцању, форме обликовања</i>
Пословна кореспонденција	38	Код другог модула са ученицима прво кренути од једноставнијих примера (дати им на прекуцавање одређено пословно писмо), а потом их стављати у сложеније ситуације из праксе. Код израде упита, понуде, поруџбине, као и код израде предрачуна, фактуре и отпремнице ученике ставити у одређене пословне ситуације у којима ће симулирати одређене фазе набавке и продаје робе, али и вршења услуга превоза. Остала пословна писма и документацију ученици израђују на основу датих елемената од стране наставника. При реализацији наставних садржаја везаних за пропратно писмо и радну биографију, ученике упутити на претраживање интернета и налажење примера за израду биографије. Ученици израђују пропратно писмо и радну биографију у своје име како би у другом разреду из Економског пословања могли да успешно конкуришу и касније заснују радни однос у виртуелном привредном друштву.	<i>пословна писма, упит, понуда, поруџбина, рачун, књижно одобрење и задужење, комисијски записник, рекламација, ургенција, пропратно писмо, пословна биографија</i>

Наставни предмет: ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА**(2 часа недељно, 74 часа годишње)**

Циљеви учења:

- Упознавање ученика са значајем економске географије у изучавању економског простора;
- Оспособљавање ученика да разумеју утицај физичко и друштвено – географских фактора на развој привреде и друштва;
- Упознавање ученика са просторним димензијама светске привреде кроз разумевање савремених економско-географских процеса;
- Оспособљавање ученика да примењују географска знања и вештине у даљем образовном и професионалном развоју и као и да се одговорно опходе према себи и окружењу;
- Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света са посебним освртом на разумевање положаја, места и улоге Србије на Балкану, у Европи и у свету;
- Изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету.

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Земља као животни и економски простор човека	• дефинише предмет изучавања и значај економске географије у проучавању економског простора • користи различите методе у анализи економског простора и креира тематске карте различитог садржаја • утврди везу између природних услова и ресурса на Земљиној површини • анализира узроке промена природних услова на Земљи • изведе закључак о утицају природних услова на оптималне животне потребе становништва, привредне делатности и квалитет животне средине • анализира геопросторни размештај најзначајнијих природних ресурса у свету и у Србији • дефинише појам, наведе поделу и мере заштите од природних непогода • анализира узроке и последице природних непогода • издваја области на Земљиној површини и у Србији које су угрожене различитим природним непогодама • анализира угроженост животне средине услед експлоатације природних ресурса и потребу успостављања концепта одрживог развоја • објасни промене компоненти природног и механичког кретања становништва и њихове последице користећи теорију демографске транзиције	• Економска географија: предмет изучавања, задаци, методе и значај • Природни услови: фактори промена (природни и антропогени), потенцијал и ограничавајући фактор развоја • Природни ресурси: појам, подела и размештај у свету и у Србији • Природне непогоде: појам, подела и последице – најугроженије области у свету и у Србији • Човек и окружење: управљање природним непогодама, одрживи развој и заштита простора • Демографски оквир радне снаге и тржиште рада: демографски транзиција, социо-економска обележја становништва и утицај миграција • Градови као економски центри: пренасељеност градова и демографско пражњење • Политичко обликовање простора: улога државе у економском развоју • Глобална економија: историјски оквир развоја економских система	Оцењивање ученика врши се током целе школске године, са напоменом да су од укупног фонда часова 2 часа опредељена за систематизацију – на крају првог и на крају другог полугодишта. За одређене исходе, нарочито оне сложеније и вишег нивоа, потребно је континуирано пратити активности ученика кроз које он испољава степен овладаности датим исходом/има (формативно оцењивање). Напомињемо да свака активност ученика на часу, без обзира да ли је реч о часу обраде или утврђивања, служи за континуирану процену напредовања постигнућа ученика. Истовремено, праћење ученичке активности на часовима обраде новог

	• анализира образовну и економску структуру становништва и утицај миграција на просторни развој • дефинише појмове радна снага, стопе активности, тржиште рада • изведе закључак о утицају демографског фактора на привредни развој • утврди привредну структуру савременог града • критички оцени процес урбанизације кроз анализу пренасељености великих градова и демографског пражњења осталих насеља • процени улогу државе у економско развоју • доведе у везу развој различитих економских система и економског развоја на глобалном и националном нивоу		градива када се користе методе активне наставе наставнику пружа могућност да вреднује те активности и да их инкорпорира у формативну оцену. Веома је важно да наставник јасно комуницира ученицима критеријуме оцењивања, тако да ученици могу да прате свој напредак у учењу – да уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање на тај начин постаје мотивациони фактор за ученике. Иако овај предмет није конципиран на основама пројектне наставе, постоје елементи који се могу искористити у процесу оцењивања ученика. Ученици активно партиципирају у свакој фази (прикупљање података, аргументација ставова, евалуација решења, документовање). У формативном оцењивању наставник би требало да промовише одељенски дијалог, да користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, да даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, да охрабрује
Географија светске привреде и положај Србије	• објасни процес индустријализације у свету и фазе развоја привреде у свету и у Србији • анализира утицај доминантних фактора на размештај и развој пољопривреде • утврди најзначајније пољопривредне области биљне и сточарске производње у свету и у Србији • критички анализира положај српске пољопривреде на европском и светском тржишту • анализира макро и микролокацијске факторе индустрије у простору • објасни структуру и динамику индустријских региона у свету • процени утицај кључних фактора на развој индустрије у Србији • анализира међусобни утицај окружења и саобраћаја • процени значај појединих саобраћајних грана на привредни развој • објасни значај међународне трговине у развоју глобалне привреде • анализира положај Србије у међународним трговинским односима • класификује кључне факторе за развој туризма • истакне најзначајније туристичке рецептивне области у свету и процени положај Србије у европском туристичком простору	• Индустријализација: развој привреде у свету и фазе развоја привреде у Србији • Аграрна географија: типови пољопривреде, фактори и главне пољопривредне области у свету • Пољопривреда Србије: положај у европској и светској привреди • Размештај индустрије: фактори локације, индустријски региони и размештај индустрије у свету и у Србији • Саобраћајна инфраструктура и значај за привредни развој • Међународна трговина и положај Србије: глобални и регионални трговински токови роба, услуга и капитала • Туризам као највећи светски извозник услуга: глобални трендови и Србија	

Савремени економско и политичко-географски процеси	• анализира савремену политичку карту света и утицај на глобалну економију • разликује политичку, територијалну, економску и културну глобализацију у контексту развоја светске привреде • утврди поделу света према степену развијености земаља • анализира последице неравномерног економског и друштвеног развоја • разликује улогу, значај и видове деловања међународних организација на глобалном нивоу и у Србији • опише економске интеграције на Балкану и у Југоисточној Европи и положај Србије у њима • укаже на регионалне разлике унутар Европске уније и деловање њених институција на процес уравнотеживања развоја • процени географски положај Србије у савременим економским и политичким променама у свету и у Европи • анализира регионални развој Србије дефинишући њена неразвијена и девастирана подручја • укаже на мере регионалне политике за смањивање регионалних разлика	• Промене савремене политичке карте света и утицај на глобални економски развој • Глобализација: шансе и претње економском и друштвеном развоју • Центар и периферија светске економије: фактори, подела земаља према развијености, последице • Главне међународне политичке и економске организације и њихов утицај на развој Србије • Заједничка Европа – разнолика Европа • Неравномеран регионални развој у Србији: узроци, стање и мере регионалне политике	ученике да оцењују квалитет свог рада. Препорука наставницима је да формативно оцењивање осмисле на почетку школске године и да са ученицима договоре како ће га спроводити. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која му помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.
--	---	---	---

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Земља као животни и економски простор човека	31	Овај модул започиње исходима који се односе на разумевање улоге економске географије као предмета у систему економског образовања (ученици се по први пут у свом образовању сусрећу са појмом економска географија, а пошто је реч о предмету који је стручни, неопходно је помоћи ученицима да сагледају његову сврху и улогу у образовању једног економисте). Остатак модула може се посматрати кроз три целине кроз које би ученик, остварујући задате исходе, требало да дође до постављених циљева предмета. Те три целине подразумевају компетенције из домена природних услова и ресурса, значаја динамике и структуре становништва и насеља за привредни развој и улоге државе и историјског фактора у економском развоју. Напомињемо да је ове неопходно применити интегративни приступ обради нових садржаја јер су ученици у досадашњем географском образовању на претходном нивоу школовања упознали појединачне елементе, тј. факторе географске средине. Сада је неопходно	<i>природни услови и ресурси, природне непогоде, одрживи развој, радна снага, неравномеран демографски развој</i>

		сагледати њихов заједнички утицај на обликовање економског простора, тј. привреде. Како је овај модул можда најзахтевнији у смислу неопходности ослањања на већ стечено знање из географије са претходног нивоа образовања приликом остваривања задатих исхода, то је њему у овом упутству посвећена већа пажња. Природни услови и ресурси и њихов утицај на привреду. Препорука је да се овој целини модула определи значајан број часова предвиђених за овај модул (исходи су различитог нивоа тако да ће наставници кроз опрационализацију исхода расподелити часове тако да их успешно остваре; на пример, часови обраде и утврђивања могу да обухвате укупно 13–14 часова). Такође, сугерише се да, код усвајања нових појмова, наставник јасно и концизно образложи ученику нове појмове и увек их повеже са примерима из непосредног окружења (локалне средине) или, ако то није могуће, са примерима из садашњости или блиске прошлости неких познатих области и земаља. Примери које ће користити на часу, наставник може унапред да припреми или може позвати ученике да на часу анализирају одређене садржаје до којих сами дођу (нпр. користећи своје паметне телефоне, ученици могу да претраже интернет према одређеним кључним речима које има наставник зада и да потом заједнички, са наставником, анализирају резултате у форми вођене дискусије). Исходи у оквиру ове целине подразумевају више нивое когнитивних процеса, односно концептуална и процедурална знања. Због тога је неопходно да настава највећим делом буде базирана на интерактивним наставним методама. Значај динамике и структуре становништва и насеља на привредни развој Препорука је овој целини модула буде опредељен значајан број часова, при чему су излистани исходи у домену разумевања утицаја друштвених фактора на привредни развој једнако ослоњени на претходно стечена знања из географије, као што је то био случај и са утицајем физичко-географских фактора (нпр.: ко је за претходну целину опредељено 14 часова за ову може 12 часова). Снажна препорука наставницима је да на почетку обраде новог градива посвете увек један час припреми ученика, а кроз рекапитулацију садржаја који се односе на познате појмове попут наталитета, морталитета, природног прираштаја, депопулације, демографске експлозије, старења становништва, миграција, емиграционих и имиграционих области, структура становништва, урбанизације (могу користити неке од техника које су препоручене за подсећање у претходној целини). Улога државе и историјског фактора у економском развоју Последња целина у оквиру овог модула тиче се анализе значаја државе и њених институција, односно утицаја историје у обликовању економског простора. Излистани исходи имају снажну корелацију са исходима макроекономских стручних предмета, односно историјом као општеобразовним предметом. Битно је да ученици могу идентификовати институције одговорне за вођење економске политике у једној држави и доношење одлука везаних за привредни развој (нпр. ученици се упознају са појмом тржишта и његових елемената на једном од предмета у првој години и то би требало да повежу са улогом државе у привредама које су тржишно оријентисане). Колико је држава преко својих инструмената присутна у креирању економске политике зависи једним	
--	--	--	--

		делом и од одређених историјских околности у којима се та држава развијала. Због тога је за ученике важно да повежу знање из историје о развоју различитих економских система, како би могли да идентификују карактеристичне државе када је реч о одређеним економским системима и да на крају доведу у везу те историјске прилике и њихов садашњи економски развој. Грађење корелације и уочавање односа припада когнитивним процесима вишег нивоа због чега се препоручује примена интерактивних наставних метода са конкретним примерима из света (нпр. методе израда „гроздова“, „олуја мозга“, ротирајући преглед).	
Географија светске привреде и положај Србије	24	Постављени циљеви програма представљају оквир у коме исходи овог модула организовани у четири целине: историјски оквир развоја привреде, географија пољопривреде, географија индустрије и географија терцијарних делатности. Модул се отвара садржајима из домена историјске географије, где се ученици оспособљавају да разумеју процес увођења индустрије у простор, од Индустријске револуције до данас (развој индустријализације у свету), истичући поједине фазе у развоју светске привреде и привреде у Србији. Исходи овог модула у целини омогућавају ученику да стекне целовит поглед на просторни развој светске привреде, анализирајући најзначајније пољопривреде области у свету, старе и нове индустријске регионе и центре развоја сектора услуга. Просторна анализа подразумева да се ученици ослањају на претходно стечена знања о размештају најзначајнијих делатности у свету и у Србији, али и утврђивање доминантних фактора који су условили такав размештај, као и последица које је у простору одређена дистрибуција делатности оставила (излистан је читав низ исхода који по секторима третирају питања фактора локације и размештаја привредних активности, односно фактора развоја одређених привредних грана). О факторима локације и размештаја привредних делатности ученици су се сусретали и у ранијем школовању, али се сада кроз когнитивне процесе вишег нивоа настоји код ученика развити контекстуално знање (очекује се да на овом нивоу ученик може да анализира, разликује, закључује и процењује). Због тога се наставнику препоручује да у обради садржаја који третирају поменуте исходе нарочито користи интерактивне наставне методе засноване на дискусији и дебати. Свакако је и овде препоручено наставнику да приликом обраде новог градива увек реферише ученике на оно што знају из географије основне школе а што је у вези са темом часа. На овом образовном нивоу, од ученика се очекује да свој систем географских знања додатно уопште дајући критичку анализу одређених феномена (нпр. положај српске пољопривреде на европском и светском тржишту, значај саобраћаја и међународне трговине у привредном развоју, трансформација индустрије и промене старих индустријских региона као и настанак нових, итд.). Наставник може примере да презентује кроз подстицаје у уводном делу часа, или да припреми материјале на којима ће се радити групна анализа на часовима (нпр. проблеми са којима се суочава српска пољопривреда су бројни и неке од њих лако је идентификовати и кроз једноставну анализу медијских извора: несташница млека, проблем константног смањивања сточног фонда, неразумевање кључних актера у воћарској производњи – пример малина, све већа упућеност на органску пољопривреду, итд.).	<i>индустријализација, пољопривреда, индустријски региони, услуге</i>

Савремени економско и политичко-географски процеси	19	Наставник ученике у овај модул може да уведе кроз интересантан подстицај, који ће бити основа за дискусију на часу, али и подсећање на географска знања која су ученици стекли на претходном образовном нивоу. Глобализација је један од кључних процеса који су доминирали светском привредом у другој половини 20. века. Реч је не само о економском, већ и о културном и политичком пројекту, па се од ученика очекује да, на овом образовном нивоу, могу да сагледају различите аспекте овог феномена. Глобализација је уско повезана и са политичко-географским процесима интеграције и дезинтеграције који се одвијају широм света у периоду после Другог светског рата и који, са своје стране, утичу на развој економског простора. Од ученика се очекује да се, уз помоћ наставника, оспособе да разумеју и последице одређених процеса на глобалном и националном нивоу који се манифестују у појави неједнакости. Зато се у оквиру овог модула као засебна целина издвајају исходи којима се указује на поделе које постоје по питању развијености у свету (наставник помаже ученицима да класификују земље према развијености, да могу на нивоу чињеничног знања да спознају последице такве неуравнотежености, али и да буду у стању да процене кључне факторе који опредељују развојни пут одређених земаља које су типични представници својих класа: развијене земље, земље у развоју, неразвијене земље). Посебан део модула посвећен је положају Србије на Балкану и Југоисточној Европи у контексту ширења Европске уније, односно у контексту постојећих економских интеграција које обухватају поменути простор. Значај међународне трговине и овде се додатно потенцира, што је добар пример наставнику да постоје исходи који су опредељени да буду у оквиру једног модула, али се остварују и кроз наставу осталих модула. Србија спада у ред земаља са највећим регионалним разликама у Европи, због чега је важно да ученици на крају наставе из Економске географије покушају да сублимирају своја досадашња знања о Србији, али и економско-географским процесима, и покушају да, кроз анализу постојећих разлика, идентификују које би мере у смањивању регионалних разлика биле најадекватније. Досезање постављених исхода могуће је остварити кроз примену различитих наставних интерактивних метода (нпр. метода „шест шешира за размишљање” била би одличан избор за анализу предности и недостатака уласка Србије у Европску унију; или метода играња улога за обраду неравномерног регионалног развоја у Србији, где би се ученици поделили у групе којима би била додељене „улоге” надлежног министарства, локалне самоуправе, грађана, бизнис сектора, итд).	глобализација, интеграције, регионалне разлике
--	----	--	--

Наставни предмет: ПРАВО
(2 часа недељно, 74 часа годишње)

Циљеви учења:

- Упознавање ученика са основним правним појмовима њихово оспособљавање за формирање критичког односа према држави и праву
- Упознавање ученика са демократским институцијама и афирмисањем принципа демократије
- Упознавање ученика са врстама и правним положајем привредних субјеката, као и са основним процедурама у њиховом оснивању, престанку и престајању обављања делатности.
- Развијање ставова о важности сталног праћења промена правних прописа у одговарајућим областима и о неопходности међународне интеграције наше државе

Модул	Исходи По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	Препоручени садржаји	Начини праћења остварености исхода
Организација државе и основни правни појмови	• дефинише појам, елементе и улогу државе • опише обележја и начела државне организације • дефинише основна начела и правне вредности владавине права (правне државе) • разликује врсте државних органа • упоређи непосредну и посредну демократију • разликује облике поделе власти • разликује надлежност државних органа у подели власти у Републици Србији • објасни друштвене норме • разликује елементе и врсте правних норми • дефинише појам, елементе и врсте правних аката • опише снагу општих и појединачних правних аката • наведе изворе права и опише њихов хијерархијски однос • објасни елементе правног односа • дефинише заступање и врсте заступника • разликује објекте правног односа и правне чињенице • разликује настанак, мењање и престанак правног однос	• Држава – појам, елементи и улога • Државна организација – појам, обележја и начела • Врсте државних органа • Демократија (принципи, непосредна и посредна демократија) • Подела власти (председнички, парламентарни и мешовити систем) • Подела власти у Србији – органи • Надлежности државних органа • Врсте друштвених норми (обичајне, моралне, правне) • Правне норме – појам, елементи и врсте • Правни поредак • Правни акти – појам, елементи и врсте • Правна снага правног акта • Извори права	Вредновање ученичких постигнућа треба да буде у функцији развијања способности одговорног грађанина за живот и рад у друштву заснованом на основним моралним начелима и вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности. Формативно оцењивање ученика је континуиран процес који се одвија на сваком часу ради праћења и давања информација о напредовању и постигнућима ученика. Сходно томе, оно подразумева и давање упутстава и препорука за унапређивање процеса учења, подстицање ученичке самопроцене и уочавање недостатака у учењу, а све у циљу оснаживања ученика и пружања помоћи у планирању будућег учења и његовом оспособљавању за самостално учење. <i>Све наставне методе поменуте у Упутству за дидактичко-методичко остваривање програма предмета могу се користити као инструменти формативног оцењивања уз добро и прецизно утврђене индикаторе и аспекте.</i> Тако је, на пример, студија случаја (објашњена је у дидактичко-методичком упутству) веома

		• Субјекти права, правно овлашћење и правна обавеза • Заступници • Објекти права – појам и врсте • Правне чињенице – појам и врсте • Настанак, престанак и мењање правног односа	корисна за формативно оцењивање, у једноставнијој форми са питањима, прилагођена узрасту ученика у првом и другом разреду. За припрему студије случаја (контекст задатка, осмишљавање сценарија) могу се користити новински чланци, фотографије или аудио-снимци, текстови са интернета и др. Посебно је значајно да наставник остави ученику довољно времена за анализу студије случаја, да пронађе решења и да „припреми тражени финални производ (на пример, презентацију или писани извештај). Време за рад мора бити добро одмерено и унапред утврђено.” Студија случаја као инструмент формативног оцењивања пружа могућност и за разматрање задатка у групи, те може да буде и доказ о компетенцијама за групни рад (рад у тиму) и комуникацију и организацију. Формативно оцењивање односи се на континуирано оцењивање тачности и језичке конструкције усмених излагања ученика, активности на часовима, индивидуалних и групних ученичких радова (есеја, презентација, практичних радова, мапа ума), кратких блиц тестова, објашњења резултата истраживања итд. За сваки од наведених продуката који оцењује, наставник треба да утврди образац са елементима (критеријумима) за оцењивање, начином бодовања сваког елемента и начином претварања укупног броја бодова у оцене од 1 до 5. Критеријуми за оцењивање се формирају на основу исхода компетенција које се оцењују. Инструменти за оцењивање треба да садрже обавезне аспекте и индикаторе за процену компетенција и веома је значајно да ученицима буду јасни исходи који се од њих очекују. На пример, за оцену практичног рада – решења о одсуству запосленог, наставник
Привредни субјекти	• разликује предузетника и привредно друштво • наведе радње у поступку регистрације и начине престанка обављања делатности предузетника • наведе врсте оснивачких аката привредних друштава • разликује врсте заступника привредног друштва • разликује правне форме привредних друштава • наброји промене правне форме привредног друштва • наведе начине и облике повезивања привредних друштава • опише врсте статусних промена привредних друштава • разликује финансијске институције • наведе послове финансијских институција • упореди стечај и ликвидацију	• Привредни субјекти – појам и врсте • Предузетник – регистрација и престанак обављања делатности • Привредна друштва – карактеристике • Оснивање привредног друштва • Врсте привредних друштава (правне форме) • Трансформације привредних друштава • Привредна друштва у финансијском сектору • Престанак рада привредног друштва	

			треба да предвиди како елементе за вредновање форме, тако и елементе за вредновање садржине решења (на пример, Форма: наведен увод акта, наведен назив решења, наглашен диспозитив решења, наглашено образложење, наведена функција овлашћеног лица, име и презиме овлашћеног лица, наведено коме треба доставити решење, назначено место печата, позиције писања елемената службеног акта, техника писања – мала, велика слова, шпационирано... Садржина: Наведен законски основ у преамбули – уводу, састављено одговарајуће решење, наведен датум почетка и завршетка одсуства у диспозитиву решења, наведен датум повратка на посао у диспозитиву решења, наведен статус права и обавеза из радног односа у диспозитиву решења, наведен разлог неплаћеног одсуства у образложењу, наведен законски основ доношења одлуке у образложењу, наведена правна поука). Сходно томе наставник треба да креира обрасце са елементима за оцењивање есеја, презентације, усменог излагања и др. у циљу обезбеђења објективности континуираног оцењивања, и да са њима упозна ученике. На пример, за вредновање усменог излагања образац за оцењивање би могао да садржи и следеће елементе: Стручне компетенције – примена стручне терминологије, познавање наставног садржаја, способност решавања проблема и доношења одлука, успостављање корелације различитих наставних садржаја, креативност и иновативност; Социјалне компетенције – активно учешће у групном раду, уважавање и прихватање различитих мишљења, спремност да прихвати и упути конструктивну критику; Методске компетенције (понашање у раду) – описује податке који су му тражени, решава задатак у предвиђеном времену, учи из својих
--	--	--	---

			и туђих грешака итд. Поменуте елементе за оцењивање усменог излагања наставник може да вреднује тако што ће предвидети број бодова за сваку констатацију квалитета, на пример, Одговара захтевима: Потпуно, Великим делом Делимично и Веома мало. То су само неки примери. Тестови, усмено излагање, активност на часу, презентација, израда мапе ума, практични рад, представљају продукте ученичких постигнућа који се могу користити у оцењивању у свим наставним темама. Практични рад – израда разноврсних правних аката препоручује се у првом модулу код правних аката и правних односа, у другом модулу код израде аката привредних друштава и у поступку регистрације, у целом трећем модулу мноштво је аката у поступку заснивања и престанка радног односа, као и у остваривању права запослених (оглас за заснивање радног односа, уговор о раду, анекс уговора о раду, решења о годишњем одмору, одсуству итд.), у четвртом модулу код израде или попуњавања уговора и хартија од вредности (на пример менице и чека). Код оцењивања на даљину могу да се користе и дигитални алати који омогућавају да се ограничи време израде задатка, теста... Сумативно оцењивање може да се практикује на крају обрађене теме кроз усмено излагање или чешће тест (за разлику од блиц – кратког теста код формативног оцењивања) са питањима затвореног и отвореног типа, као и на крају првог или на крају другог полугодишта, са циљем да се обрађено градиво систематизује и оцени ниво усвојености и примењивости знања од стране ученика (циљ је да ученици стекну функционална знања – знање ради примене, а не знање ради знања). Тест мора да садржи
--	--	--	--

			задатке различитог нивоа и број бодова за сваки задатак, као и уз тест израђен кључ теста који омогућава независно и објективно оцењивање и проверавање остварености утврђених исхода учења. Задаци могу да буду различитих типова: вишеструки избор, допуна – кратак одговор, алтернативни избор, повезивање, уређивање и др. Студију случаја треба мање практиковати код сумативног оцењивања у праву. Врло је значајно поновити да је неопходно да се приликом сваког вредновања ученичких постигнућа ученику саопшти повратна информација, која има мотивациони, подстицајни карактер и треба да оснажи ученика да у складу са упутствима наставника унапреди процес учења и тако оствари утврђене исходе. Добро је упутити ученике и на међусобну сарадњу и помоћ, чиме се посредно утиче на њихову лакшу и бржу социјализацију у новој школској средини и укључивање у разноврсне школске активности.
--	--	--	--

Методичко упутство за реализацију наставних садржаја

Модул	Број часова	Начин остваривања програма	Кључни појмови
Организација државе и основни правни појмови	37	За реализацију првог модула Организација државе и основни правни појмови планирано је 37 часова. Наставник за сваку тему процењује најбољи однос часова обраде и обнављања, узимајући у обзир и структуру одељења и темпо реализације. Препорука је да се теми Држава посвети 13 часова, а Основним правним појмовима 24 часа и то: Правне норме и правни акти – 9 часова, Правни однос 10 часова и Владавина права – правна држава – 5 часова. Уколико наставник процени да је структура одељења таква да ученици брже него што је препоручено усвајају знања о одређеној теми, на пример о држави, он може планирати мањи број часова обраде и обнављања у тој теми, а више часова може да посвети некој другој теми која је за ученике тежа, компликованија. У реализацији садржаја о држави треба користити природну везу са садржајима које су ученици обрађивали из историје и географије (државна територија, становништво, државни органи...), као и са садржајима са којима су се упознали преко писаних и електронских медија. Ученицима треба указати на ту везу и посебно их треба усмерити на <i>трансфер знања</i> – подстицати развој способности	<i>Држава, Правне норме и правни акти, Правни однос, Правна држава – владавина права</i>

		за повезивањем знања о сродним садржајима из различитих општеобразовних и стручних предмета (право, историја, географија, економска географија). При обради и обнављању градива о општим правним појмовима, првенствено о правним нормама, правним актима и правним односима, неопходно је приближити их ученицима кроз примере правних норми из Устава, закона који су познатији ученицима, Правилника о оцењивању ученика у средњој школи, школског правилника о васпитној и дисциплинској одговорности ученика, или кроз конкретне примере правних односа анализирати елементе правног односа, настанак, мењање и престанак правног односа итд.	
Привредни субјекти	37	За реализацију другог модула Привредни субјекти планирано је 37 часова. Препорука по темама: Предузетник – 5 часова, Привредна друштва – 10 часова, Врсте привредних друштава – 7, Трансформације привредних друштава – 4, Привредна друштва у финансијском сектору – 7 и Престанак привредног друштва – 4 часа. О привредним субјектима, предузетнику и привредном друштву, потребно је да се обраде основни појмови битни за њихов правни статус (у складу са Законом о привредним друштвима, Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, Законом о Агенцији за привредне регистре, Законом о банкама, Законом о осигурању и др.), који су у функцији нивоа утврђених исхода. То је основа на коју се наставља економски предмет Пословна економија у другом разреду, у оквиру којег ученици оснивају привредно друштво. Да би основали привредно друштво ученици треба да знају да га дефинишу и разликују од предузетника, да знају ко може бити његов оснивач, који је оснивачки акт – одлука или уговор, у којој правној форми се оснива друштво и да разликују те правне форме, врсте заступника, поступак регистрације код Агенције за привредне регистре, на који начин друштво престаје итд... Право је из тог разлога и премештено из трећег и четвртог разреда у први и други разред. Ученици ће у оквиру економског предмета Пословна економија примењивати стечена знања и способности из права о привредним субјектима и кроз ту примену исте ће продубити и проширити. Сличан је случај и са привредним друштвима у финансијском сектору са чијим правним статусом ће се ученици само елементарно упознати у предмету Право, а у трећем и четвртом разреду та ће знања проширити и продубити кроз наставни предмет Банкарство и осигурање. И овде, као и у претходном модулу, ученицима треба указати на ту везу и посебно их треба усмерити на трансфер знања – подстицати да стечена знања у праву примене касније на нове ситуације у поменутим и другим економским предметима. Ученицима треба указивати на везу са предметима које ће касније изучавати, а уколико постоје могућности, са наставницима тих предмета могу да организују тематске часове или анализирају одређене пројектне задатке. <i>На тај начин знања, ставови и вештине стечене у оквиру наставе Права добијају шири смисао и доприносе остваривању корелације између наставних садржаја Права и посебно економских предмета и остваривању међупредметних компетенција</i> – то важи за све модуле.	<i>Привредни субјекти, оснивање привредних друштава, престанак рада привредног друштва</i>

